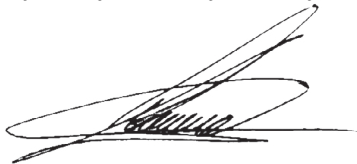

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЛАВРУК ВІТАЛІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ

УДК 631.152:636:338.439 (477)

**ЕКОНОМІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ТВАРИННИЦТВА ЯК УМОВА
ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Кам'янець - Подільський – 2018

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана в Подільському державному аграрно-технічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
Іванишин Володимир Васильович,
заслужений працівник сільського господарства
України, ректор Подільського державного аграрно-
технічного університету МОН України

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Ібатуллін Марат Ільдусович
Національний університет біоресурсів і
природокористування МОН України
доцент кафедри адміністративного менеджменту та
зовнішньої економічної діяльності
доктор економічних наук, професор
Пуцентейло Петро Романович
Тернопільський національний економічний
університет МОН України
професор кафедри обліку та економіко-правового
забезпечення агропромислового бізнесу
доктор економічних наук, професор
Свиноус Іван Вікторович
Білоцерківський національний аграрний
Університет МОН України
завідувач кафедри обліку і оподаткування

Захист відбудеться 10 травня 2018 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 71.831.02 у Подільському державному аграрно-технічному університеті за адресою: 32300, м. Кам'янець-Подільський, вул.Шевченка, 13, ауд.20.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Подільського державного аграрно-технічного університету за адресою: 32300, м. Кам'янець-Подільський, вул.Шевченка, 13, корп.1.

Автореферат розісланий 6 квітня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.Л. Білик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Зважаючи на виклики й перспективи, які постають перед вітчизняним сільським господарством, важливого значення набувають питання, пов'язані з пошуком нових підходів та інструментів до активізації економічної модернізації для забезпечення ефективного розвитку основних його галузей, у тому числі тваринницької. Від їх успішного вирішення залежить досягнення міцних конкурентних позицій виробників продукції тваринництва на внутрішньому і зовнішньому ринках, гарантування продовольчої безпеки країни.

В умовах стабілізації ринкових відносин у сільському господарстві особливого значення набувають актуальні питання впровадження нових методів господарювання, індустріальних технологій, які відтворюють видозмінені виробничі процеси у тваринницьких галузях та створюють умови для їхнього модернізаційного оновлення. Сільгоспвиробникам слід забезпечити можливості для формування високопродуктивного поголів'я тварин, техніко-технологічного оновлення (розширення, реконструкції) виробничих потужностей, інтенсивного використання прогресивних технологій, що стане основою для підвищення рівня економічної модернізації тваринництва, яка є необхідною передумовою інноваційного розвитку підприємств-виробників продукції тваринництва. Необхідність проведення економічної модернізації викликана сучасними вимогами до сільськогосподарського виробництва, зокрема стосовно продовольчого забезпечення країни. Наслідком накопичених у галузі проблем є відносно низький, порівняно із рекомендованими нормативами, рівень споживання населенням України м'ясних і молочних продуктів харчування.

З огляду на зазначене доцільним є продовження наукових досліджень для забезпечення позитивного ефекту від економічної модернізації тваринництва у продовольчому забезпеченні населення України у майбутньому. Вагомий внесок у формування наукових теорій, в яких сформовані класичні поняття і тези, пов'язані з модернізаційними змінами якісно нового інноваційного типу, визначенням пріоритетів економічного розвитку, використанням нових технологій і переоснащенням виробництва внесли зарубіжні вчені – Д. Аакер, З. Бауман, М. Вебер, С. Гантінгтон, Х. Гумбрехт, Е. Дюркгейм, Ш. Ейзенштадт, А. Інкелес, О. Конт, Г. Спенсер, Й. Шумпетер та інші.

Теоретичні та методичні аспекти функціонування аграрної економіки, її галузей, окремих підприємств, що підтримуються функціональними стратегіями, програмами, інвестиційними й інноваційними заходами для забезпечення їх інтенсивного і динамічного розвитку, зміцнення конкурентоспроможності, підвищення ефективності виробництва тваринницької продукції та забезпечення продовольчої безпеки держави, знайшли своє відображення у працях вітчизняних вчених, серед яких: В.Г. Андрійчук, В.О. Бабенко, К.Б. Волощук, П.І. Гайдучський, В.М. Геєць, А.А. Гриценко, О.І. Дацій, В.Ф. Іванюта, Т.М. Качало, Л.Ю. Кучер, О.М. Левковець, О.О. Мамалуй, І.Я.Месель-Веселяк, М.В. Місюк, Й.М. Петрович, П.Т. Саблук, Л.П. Червінська, О.М. Шпичак, І.Б. Яців та інші автори.

Науково-теоретичні і практичні питання розвитку теорії модернізації сільськогосподарського виробництва, його інтенсифікації, оновлення і переоснащення, інституціональної модернізації аграрної сфери, функціонування та інноваційного розвитку окремих підгалузей тваринництва, підвищення їхньої конкурентоспроможності та прибутковості досліджують багато провідних науковців. Варто виділити ґрунтовні праці О.П. Азізова, І.Ф. Баланюка, П.С. Березівського, В.В. Бовсуновського, К.Б. Волощук, В.В. Іванишина, М.І. Ібатулліна, П.К. Канінського, Н.Г. Копитець, Ю.О. Лупенка, М.Й. Маліка, О.В. Мазуренко, М.М. Одінцова, М.К. Пархомця, П.Р. Пуцентейла, І.В. Свиноуса, А.М. Стельмашука, І.Н. Топіхи, В.Й. Шиїяна, О.В. Шубравської та інших авторів.

Незважаючи на значимість висловлених теоретичних висновків і практичних рекомендацій зазначених представників економічної науки, спостерігається відсутність єдності у підходах до тлумачення економічної модернізації тваринництва, як економічного поняття та при формуванні його цільового, функціонального й об'єктного навантажень, потребують оновлення методика та інструментарій дослідження. У публікаціях вітчизняних і зарубіжних вчених залишаються недостатньо розкритими низка питань щодо проведення модернізаційних змін безпосередньо у тваринництві, формування міцних взаємовідносин тваринників з державними інституціями, розробки ринкової стратегії розвитку галузі тваринництва. Потребують поглиблених досліджень питання, направлені на удосконалення системи державного регулювання, пошук інноваційних шляхів відродження й ефективних стратегій розвитку галузі тваринництва за рахунок її техніко-технологічного переоснащення і модернізації виробничих процесів. Ученими недостатньо уваги надається обґрунтуванню пріоритетів і перспективних напрямів формування механізму прискорення економічної модернізації галузі тваринництва у сільськогосподарських підприємствах. Потребує подальшого вивчення проблема удосконалення форм та джерел інвестиційного забезпечення модернізації тваринництва, його переведення на інноваційний шлях розвитку. Ці обставини обумовили вибір теми, мету і завдання дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності до тематики науково-дослідної роботи економічного факультету Подільського державного аграрно-технічного університету “Розробка заходів з підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва на основі втілення досягнень науково-технічного прогресу, раціонального використання виробничого та трудового потенціалу, фінансових, інвестиційних та інформаційних ресурсів, запровадження ефективного менеджменту, застосування передових досягнень в обліку та аудиті” (номер державної реєстрації 0110U005064). Вклад автора в її виконання полягає в обґрунтуванні теоретичних аспектів і розробці практичних рекомендацій з проведення економічної модернізації та створення механізмів ефективного розвитку тваринництва з метою продовольчого забезпечення населення України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методологічних засад формування механізму економічної модернізації

та розвитку галузі тваринництва, визначення пріоритетних напрямів її проведення для підвищення обсягів і ефективності виробництва високоякісної тваринницької продукції та задоволення у ній потреб населення.

Для досягнення поставленої мети розв'язували такі завдання:

- узагальнити, систематизувати і поглибити розуміння сутності економічної модернізації у галузі тваринництва й визначити етапи розвитку модернізаційних процесів;
- виділити і розкрити особливості економічної модернізації тваринництва як умови продовольчого забезпечення населення;
- охарактеризувати роль трансформаційних процесів у розвитку тваринництва та здійсненні його економічної модернізації, виявити їхній вплив на забезпечення населення продуктами тваринницького походження;
- розробити методичні підходи до обґрунтування стратегії і стратегічної програми економічної модернізації та визначити їхню роль у розвитку тваринництва;
- розробити алгоритм і сформувати стратегічну модель економічної модернізації та ефективного розвитку тваринництва;
- висвітлити аспекти техніко-технологічної модернізації тваринництва як закономірності процесу ринкової трансформації;
- охарактеризувати існуючий процес технічного переоснащення тваринництва та розкрити функції технологічних процесів у виробництві тваринницької продукції;
- визначити форми, джерела та розробити механізми фінансового й інвестиційного забезпечення економічної модернізації і розвитку тваринництва;
- оцінити рівень інвестицій та інновацій у підвищенні ефективності модернізаційних процесів у тваринництві;
- визначити дієві заходи державного регулювання модернізаційної діяльності й ефективного розвитку тваринництва;
- обґрунтувати основні напрями активізації економічної модернізації і розвитку тваринництва;
- розробити пропозиції з удосконалення механізму здійснення економічної модернізації і розвитку тваринництва.

Об'єктом дослідження є модернізаційні процеси, пов'язані з розробкою стратегії розвитку тваринництва та виробництвом тваринницької продукції в Україні.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних і практичних аспектів проведення економічної модернізації для забезпечення ефективного розвитку галузі тваринництва України.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання, фундаментальні положення економічної теорії, системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів, пов'язаних з економічною модернізацією, наукові розробки вітчизняних і зарубіжних вчених з питань модернізаційних змін і перетворень в національній економіці, техніко-технологічного оновлення та інноваційного розвитку тваринництва.

У процесі дослідження використано такі наукові прийоми і методи: абстрактно-логічний (для з'ясування і поглиблення сутності поняття економічної

модернізації, обґрунтування пріоритетних напрямів її проведення, формування висновків і пропозицій); системного аналізу (для виявлення і врахування чинників, що впливають на процес економічної модернізації, інвестиційного і фінансового забезпечення розвитку тваринництва); порівняльного аналізу (для визначення змін у економічних показниках розвитку галузі тваринництва в регіонах і природно-кліматичних зонах); монографічний (для поглибленого дослідження процесів модернізації і виробництва тваринницької продукції на окремих аграрних підприємствах); аналізу і синтезу (для оцінки рівня фінансування програм підтримки тваринників і техніко-технологічного переоснащення галузі тваринництва); економіко-статистичні, серед яких графічний (для наочного відображення динамічних і структурних змін економічних показників розвитку тваринництва), групувань (для виявлення характерних відмінностей у продуктивності тварин і обсягах виробництва тваринницької продукції), кореляційно-регресійний аналіз (для встановлення взаємозв'язку і залежностей між кормовими ресурсами, продуктивністю тварин, вкладеними інвестиціями, обсягами виробництва і споживання продукції тваринництва); SWOT-аналіз (для оцінки сильних і слабких сторін галузі тваринництва та визначення наявних можливостей і загроз зовнішнього середовища); розрахунково-конструктивний (для прогнозування показників генетичного потенціалу сільськогосподарських тварин і обсягів виробництва продукції тваринництва); експертних оцінок (для визначення значимості основних складових механізму економічної модернізації тваринництва); економіко-математичний (для обчислення оптимальної структури кормових культур і забезпечення виробництва тваринницької продукції); соціологічного опитування (для виявлення чинників, які активізують проведення економічної модернізації з метою підвищення ефективного розвитку тваринництва і виробництва інноваційних видів тваринницької продукції).

Інформаційною базою дослідження є чинні законодавчі і нормативно-правові акти, матеріали Державної служби статистики України, Міністерства аграрної політики і продовольства України, Головних управлінь статистики в окремих областях України, дані статистичної звітності сільськогосподарських підприємств, матеріали анкетування і соціологічних обстежень, наукова література з теми дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в наступному:
вперше:

- розроблено конструктивний організаційно-економічний механізм проведення економічної модернізації тваринництва, котрий містить взаємопов'язану сукупність основних складових та підпорядкованих їм елементів, що відображують специфіку ринкових концепцій у перспективному розвитку досліджуваної галузі, сприяє її ресурсному і техніко-технологічному оновленню у відповідності до сучасних особливостей і вимог сільськогосподарського виробництва, де економічні чинники (виробничі, ресурсні, фінансові, інституційні) виступають основними впливоутворюючими складовими ефективного здійснення виробничої діяльності на основі раціонального витрачання коштів і збільшення обсягів виробництва

якісної екологічно безпечної тваринницької продукції, необхідної для задоволення потреб населення в калорійних і високопоживних білкових продуктах харчування та забезпечення стійкості продовольчої безпеки країни;

– розроблено стратегічну програму модернізації тваринництва з використанням SWOT-аналізу, яка, на відміну від існуючих, базується на формуванні виробничої (перелік цілеспрямованих завдань з нарощування біологічного потенціалу, виробничих потужностей і матеріально-технічного забезпечення економічної модернізації виробничих процесів), функціональної (організація виробництва, праці і соціальний захист працівників) і фінансової (визначення фінансових потреб, очікуваних результатів і вибір джерел фінансування інвестиційної підтримки модернізації тваринництва з метою отримання максимального прибутку) стратегій, котрі дають змогу визначити переваги, можливості, пріоритети і спрогнозувати загрози стосовно подальшого ефективного розвитку тваринництва. У межах стратегічної програми запропоновано методологічний підхід до визначення етапів формування алгоритму і структурних складових стратегії економічної модернізації тваринництва, що передбачає методику розрахунку розміру необхідних інвестицій в основний і оборотний капітал та довгострокові біологічні активи, котра базується на визначенні вартості «ското-місяця»;

– теоретично обґрунтовано і розроблено організаційно-економічний механізм інвестиційного забезпечення економічної модернізації тваринництва, котрий враховує теоретико-методологічні та практичні підходи до формування завдань і напрямів інвестиційного забезпечення модернізації галузі у відповідності до державної стратегії її розвитку. Складові механізму розглядаються як система організованої взаємодії між внутрішнім і зовнішнім середовищем, суб'єктами та об'єктами в організаційно-функціональній системі шляхом реалізації функцій ефективності інвестицій, мінімізації ризиків інвестування, визначення розміру та пріоритетності джерел, методів фінансування із застосуванням форм, інструментів і важелів для подальшого прискорення модернізаційних змін в тваринництві та забезпечення продовольчої безпеки;

удосконалено:

– сутнісну характеристику змісту поняття “економічна модернізація тваринництва”, під якою розуміється, на відміну від використовуваного, як безперервний процес розвитку науки і техніки, що обумовлює позитивні прогресивні зрушення у галузі під впливом техніко-технологічних, життєво забезпечуючих, інвестиційно-інноваційних, сервісно-обслуговуючих і людських чинників, направлених на оновлення (відповідно до нормативних вимог і технічних умов) і ефективний розвиток галузі тваринництва та виробництво її якісної і конкурентоспроможної продукції;

– фінансово-орієнтовану модель забезпечення економічної модернізації і ефективного розвитку конкурентоспроможного тваринництва, в основу якої покладена не лише диверсифікація найбільш доступних у сучасних умовах джерел фінансування, але й комплекс взаємопов'язаних між собою елементів, що розкривають закономірності пошуку, економічні інструменти формування і

залучення оптимального обсягу фінансових ресурсів до результативної організації інноваційних і техніко-технологічних процесів та покращення стану інвестиційного забезпечення (види, особливості, форми, напрями). На відміну від існуючих, авторське визначення забезпечує усунення ототожнення його змістового наповнення із суміжними поняттями і дає змогу уточнити, що основними складовими є наявність власних і залучених із різних джерел коштів, що спрямовуються на ефективне обслуговування і використання генетичного потенціалу, проведення економічної модернізації, реструктуризації, повної автоматизації виробничих процесів та підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності тваринницьких підприємств;

- наукові положення щодо формування економічних взаємовідносин при подоланні кризи організаційної структури під час створення й функціонування обслуговуючого молочного кооперативу. Постулати цього процесу реалізуються через модель організаційної структури, котра, на відміну від інших, зорієнтована на забезпечення безперервного процесу доїння корів селянських господарств з використанням сучасних доїльних установок, обладнання для первинної обробки молока, його зберігання і транспортування, що сприяє дієвості механізму саморегулювання і розвитку молочної кооперації;

- структуру пріоритетних напрямів (встановлення доплати тваринникам за органічну, високоякісну тваринницьку продукцію, зростання державної підтримки у придбанні сучасних машин і обладнання для тваринницьких ферм і комплексів, моніторинг впровадження і виконання бюджетних програм модернізації, розвиток селекційно-племінної роботи, налагодження пільгового кредитування виробників тваринницької продукції) механізму державного регулювання (є частиною системи, що поєднує діяльність державних органів з аграрним виробництвом, постачальниками техніки, технологій, племінних тварин, споживачами і переробниками тваринницької продукції) проведення економічної модернізації тваринництва, котрий поєднує між собою, засновану на вмотивованих інтересах працівників тваринництва, сукупність об'єктивно обумовлених методів, функцій, засобів, елементів, важелів та інструментів державної підтримки галузі тваринництва з метою його ефективного розвитку;

дістали подальший розвиток:

- концептуальний підхід до формування організаційної структури багатофункціональної моделі економічних відносин і коопераційних зв'язків учасників сільського регіонального молочного кластеру, що є однією з форм організації і координації виробничої діяльності конкуруючих тваринницьких і переробних підприємств, котра забезпечує свій розвиток на основі модернізаційних та інноваційних змін, задоволення потреб господарств населення у техніко-технологічних, зооветеринарних і консультаційних послугах, сприяє росту продуктивності праці працівників, економії виробничих витрат, концентрації виробництва тваринницької продукції та її вигідній реалізації на внутрішньому і зовнішньому ринках, підвищенню рівня інноваційної активності,

конкурентоспроможності і прибутковості тваринництва, розширенню сфери зайнятості працівників, підвищенню їхніх доходів;

– зміст трансформаційних перетворень, суть яких, поряд з уже існуючими, характеризує повний і якісний (використання креативних ідей, розвиток інноваційних знань, впровадження нанотехнологій, біотехнологій, мікроелектроніки і наукових підходів в управлінні) перехід галузі тваринництва на новітню систему господарювання шляхом економічної модернізації і позитивних змін соціально-економічних, технологічних, екологічних і політичних процесів. Це дозволить раціоналізувати використання біологічного і генетичного потенціалу, забезпечити подолання інфраструктурних та інституційних обмежень, ефективно здійснювати виробничу діяльність завдяки зменшенню собівартості і підвищенню доданої вартості продукції тваринництва та сприятимуть збільшенню обсягів виробництва і споживання населенням білкових продуктів харчування;

– теоретико-методологічні засади проведення модернізації (основи підвищення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності) і техніко-технологічного переоснащення тваринництва, яке є комплексним процесом (динамічний, багатокomпонентний, інноваційний, цілеспрямований) модернізаційних змін, що передбачають упровадження сучасних фермських машин, механізмів, обладнання вітчизняних і закордонних зразків та організаційно-економічних методів їхнього ефективного використання для досягнення найкращих результатів при виробництві якісної тваринницької продукції з метою задоволення потреб населення у високопоживних продуктах харчування та забезпечення продовольчої безпеки країни. Суть авторського підходу полягає в обґрунтуванні заходів із впровадження технологічної модернізації, котра передбачає системні інновації у здійсненні функцій технологічного процесу виробництва тваринницької продукції (утримання, догляду, годівлі тварин, доїння корів, первинної обробка молока та прибирання гною), що забезпечать покращення генетичного відтворення стада, підвищення біологічної продуктивності тварин, якості кормів та ефективності виробництва тваринницької продукції;

– методичні і практичні підходи до оцінки (за результатами емпіричного аналізу і матеріалами вибіркового обстеження) інноваційної діяльності, котра віддзеркалює сукупність інноваційних рішень і послідовно здійснюваних дій з її фінансування, що позитивно впливають на виробництво покращеної (за номенклатурою, якісними показниками і енергетичною поживністю) тваринницької продукції, стабільність і прибутковість за рахунок цілеспрямованого використання біологічних можливостей тварин, результатів впровадження сучасних прогресивних технологій, досягнень передового виробничого досвіду та економічної модернізації виробничих процесів у тваринництві.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дисертаційного дослідження, які стосуються прискорення проведення економічної модернізації з метою ефективного розвитку тваринництва і збільшення обсягів виробництва якісної тваринницької продукції, доведено до рівня методичних розробок і рекомендацій, які використовуються у практичній діяльності органами виконавчої

влади, підприємствами галузі тваринництва, що підтверджується відповідними довідками про впровадження.

Напрацювання автора, які стосуються забезпечення ефективного розвитку тваринництва, враховують тенденції і зміни в економічних та соціальних відносинах, що існують при модернізації виробничих процесів у галузі, відповідають основним засадам державної аграрної політики, спрямованої на забезпечення стабільного розвитку аграрного виробництва, використовуються Міністерством аграрної політики та продовольства України (довідка № 37-14-1/11-268 від 28.09.2016 р.).

Розроблені концептуальні теоретичні і практичні положення, запропоновані методологічні підходи до визначення напрямів розвитку тваринництва, зокрема здійснення модернізації, посилення інвестиційно-інноваційних та інтеграційних процесів, як важливих чинників забезпечення його конкурентоспроможності, схвалені та використовуються у практичній діяльності Департаменту агропромислового розвитку Черкаської обласної державної адміністрації (довідка №02-12/161 від 30.09.2016 р.). Рекомендації автора щодо проведення економічної модернізації тваринництва, здійснення якісних змін техніко-технологічного, організаційно-економічного, інвестиційно-інноваційного і соціального спрямування, які забезпечують продовольчу безпеку і незалежність, використовуються у практичній діяльності Департаменту агропромислового розвитку Хмельницької обласної державної адміністрації (довідка №01-01/2175 від 10.11.2016 р.). Результати дослідження, які спрямовані на формування цілісної концепції стратегічних програм техніко-технологічного переоснащення тваринництва, створення інноваційного кластера з виробництва молочної продукції, використані в практичній діяльності Департаменту агропромислового розвитку Чернівецької обласної державної адміністрації (довідка №01-1/4-508 від 20.03.2017 р.). Пропозиції, які стосуються формування напрямів фінансового забезпечення проведення економічної модернізації виробничих процесів у тваринництві, схвалені і прийняті до впровадження Департаментом агропромислового розвитку Тернопільської обласної державної адміністрації (довідка №02-327/2 від 28.03.2017 р.).

Отримані автором результати дослідження і внесені пропозиції, які формують наукову основу для практичного вирішення проблеми підвищення економічної стійкості тваринництва за рахунок державної підтримки і інвестиційних вкладень у здійснення економічної модернізації виробничих процесів, впроваджені у СВК "Летава" Чемеровецького району Хмельницької області (довідка №57 від 18.04.2017 р.).

Окремі теоретичні і практичні положення дисертації прийняті до впровадження в навчальному процесі у Подільському державному аграрно-технічному університеті для розробки навчальних матеріалів з дисциплін "Економіка і бухгалтерський облік у тваринництві", "Методологія наукових досліджень", "Економічне обґрунтування інженерних рішень", "Інноваційний менеджмент", "Інноваційний розвиток підприємства" (довідка №75-14-820 від 17.07.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною завершеною науковою працею, де викладено авторський підхід до вирішення проблеми економічної модернізації тваринництва. Усі наукові результати, що містяться в ній, отримані автором особисто. З опублікованих у співавторстві наукових праць використані лише ті ідеї та положення, що належать автору.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати дисертаційної роботи доповідалися й отримали схвалення на: III Міжнародній науково-практичній конференції “Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин” (Умань, 2009 р.), Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених “Розвиток аграрного виробництва в умовах світової фінансово-економічної кризи” (Київ, 2009 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу” (Київ, 2010 р.), VI Міжнародній науково-практичній конференції “Проблеми економіки підприємств в сучасних умовах” (Київ, 2010 р.), Всеукраїнській науково-методичній конференції “Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти” (Кам’янець-Подільський, 2010 р.), Тринадцятих річних зборах членів Конгресу ННЦ “Інститут аграрної економіки” (Київ, 2011р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Инновационные формы международного регионального сотрудничества” (Хмельницький, 2012 р.), XII Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених “Ольвійський форум-2013 “Світова криза: прояви, наслідки, шляхи подолання” (Миколаїв – Коблево, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Національне виробництво й економіка в умовах реформування” (Кам’янець-Подільський, 2016 р.), XXIX Всеукраїнській науковій Інтернет-конференції “Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку” (Переяслав-Хмельницький, 2017 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції “Мультидисциплінарні академічні дослідження і глобальні інновації: гуманітарні та соціальні науки” (Київ, 2017 р.) Всеукраїнській науково-практичній конференції “Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень” (Львів, 2017 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Аграрна наука та освіта Поділля” (Кам’янець-Подільський, 2017 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Сучасні шляхи стабілізації фінансово-економічного стану країни” (Львів, 2017 р.), XXXII Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції “Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку” (Переяслав-Хмельницький, 2017 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Сучасний фундамент розвитку національної економіки” (Київ, 2017 р.), науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу за результатами науково-дослідної роботи у Подільському державному аграрно-технічному університеті (2009-2017 рр.).

Публікації. За результатами виконаних досліджень опубліковано 45 наукових праць, з них одноосібна монографія обсягом 23,95 друк. арк., монографія у співавторстві, колективний навчальний посібник, 22 статті у наукових фахових виданнях України, з яких 20 – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз даних, 4 статті – у фахових виданнях іноземних держав, 16 публікацій

у матеріалах і тезах конференцій. Загальний обсяг опублікованих праць складає 75 друк. арк., особисто автору належить 50 друк. арк.

Обсяг і структура роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи викладений на 442 сторінках комп'ютерного тексту, яка містить 58 таблиць, 61 рисунок, 21 додаток. Список використаних джерел включає 347 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі висвітлено актуальність теми дисертаційної роботи, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано наукову новизну, вказано практичне значення отриманих результатів дослідження та їхню апробацію, наведено перелік публікацій.

У першому розділі **“Теоретичні засади дослідження економічної модернізації тваринництва як основної умови продовольчого забезпечення населення України”** розкрито економічну сутність і зміст поняття “економічна модернізація тваринництва”, визначено і проведено структуризацію особливостей економічної модернізації тваринництва, досліджено роль трансформаційних процесів у розвитку тваринництва і здійсненні його економічної модернізації та виявлено їхній вплив на покращення продовольчого забезпечення населення.

У результаті дослідження акцентовано, що процес економічної модернізації виробничих потужностей сільськогосподарських підприємств, особливо стратегічно важливої галузі тваринництва, є досить складним і залежить від впливу різних організаційно-економічних чинників, котрі впливають на успішне розв'язання проблеми стабільного забезпечення населення продовольством. Потреба підприємств у проведенні модернізації галузей тваринництва обумовлюється освоєнням нових видів діяльності, пов'язаних із організацією виробничих процесів, техніко-технологічними і селекційними змінами, використанням інноваційних технологій при виробництві й реалізації продукції.

Встановлено наявність обставин, що перешкоджають здійсненню на тваринницьких підприємствах модернізації основних галузей і виробничих процесів: недостатність державної фінансової підтримки впровадження відповідних заходів; часткова або повна відсутність власних грошових коштів; нездатність підприємств до самостійного здійснення модернізаційної діяльності; низький рівень орієнтації працівників на впровадження нововведень та інноваційних технологій; слабкий рівень стимулювання процесу активного проведення модернізаційної діяльності; відсутність практики надання податкових пільг підприємствам, які інтенсивно займаються модернізацією; низький рівень адаптації нових модернізаційних засобів до виробничих умов; надання підприємствами переваги іноземним інноваційним розробкам і засобам модернізації.

Обґрунтування економічної сутності поняття “модернізація” віддзеркалює організаційно-технічний і економічний процеси виробництва, в основі яких знаходиться комплекс системних заходів, направлених на подолання економічного відставання, техніко-технологічне переоснащення виробництва, випуск

високоякісної тваринницької продукції, її раціональний розподіл на внутрішньому ринку та задоволення потреб населення. Таке трактування дало змогу виділити основні завдання структурної модернізації тваринництва, що полягають у забезпеченні зростання обсягів виробництва тваринницької продукції на основі якісного оновлення технологій і раціонального перерозподілу виробничих ресурсів відповідно до розробленої форми модернізації (рис. 1), кожна з яких передбачає побудову формальних та неформальних правил і норм, ділових стосунків та взаємодію економічних суб'єктів у системі модернізаційних процесів.

Рис.1. Форми та ресурси модернізації тваринництва

Зазначено, що трансформаційні процеси у сільськогосподарському виробництві потребують обґрунтування принципово нових напрямів стабільного й ефективного розвитку тваринництва, особливо тих його галузей (молочне скотарство, птахівництво, кролівництво, страусівництво, козівництво), дієтична продукція яких почала користуватися великим попитом у сільського і міського населення. Тому при впровадженні модернізаційних процесів у тваринництві варто враховувати регіональні особливості розвитку тваринницьких підприємств: наявність сучасних тваринницьких приміщень, що відповідають технологічним умовам; залежність здійснення нововведень від розміру і структури галузі тваринництва у господарствах.

З огляду на це, вважаємо, що під економічною модернізацією тваринництва слід розуміти безперервний процес розвитку науки і техніки, що обумовлює позитивні прогресивні зрушення в управлінні тваринництвом під впливом техніко-технологічних, життєвозабезпечуючих, інвестиційно-інноваційних, сервісно-обслуговуючих і людських чинників, направлених на оновлення (відповідно до

нормативних вимог і технічних умов) і ефективний розвиток галузі та виробництво її якісної і конкурентоспроможної продукції.

У другому розділі **“Методологічні аспекти формування стратегії економічної модернізації і розвитку тваринництва”** окреслено методологію і методику дослідження процесу проведення економічної модернізації й забезпечення розвитку тваринництва, обґрунтовано методичні підходи та інструментарій до формування і реалізації стратегії економічної модернізації та вказано її роль у розвитку тваринництва, сформовано системний підхід до розробки стратегічної моделі економічної модернізації та ефективного розвитку тваринництва.

Методика та інструментарій дослідження багатогранності стану економічної модернізації та забезпечення подальшого розвитку тваринництва поставило конкретні вимоги до формування методології і достовірності інформаційної бази, вибору алгоритму і методів аналізу, оцінки побудованих моделей, повноти інтерпретації отриманих результатів, якості й надійності прогнозів. У контексті зазначеного належний результат забезпечили науково обґрунтовані і апробовані на практиці методи дослідження, які дозволили у тваринництві передбачити раціональне поєднання мети господарювання, його потенційні виробничі можливості та прибутковість виробництва тваринницької продукції.

Методологічну основу дослідження складали ті функціональні положення, які комплексно висвітлювали необхідність і можливість проведення економічної модернізації і ефективного розвитку тваринництва. Дослідження наукової проблеми здійснювалося з допомогою різних наукових методів, що сприяло проведенню поглибленого аналізу наявних генетичних ресурсів, фактичного стану економічної модернізації і розвитку тваринництва з метою встановлення основних причин зниження кількості поголів'я тварин та скорочення обсягів виробництва тваринницької продукції в країні. Обґрунтовано методологічні підходи до розробки механізмів фінансового, інвестиційно-інноваційного забезпечення і державного регулювання можливостей проведення модернізації виробничих процесів у тваринництві.

Вважаємо, що покращити стан справ у тваринництві можливо за рахунок формування та реалізації стратегічної програми забезпечення ефективного розвитку галузі, яка опирається на своєчасне проведення економічної модернізації виробничих процесів. Стратегія повинна передбачати збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможної на внутрішньому та зовнішніх ринках тваринницької продукції, якість якої відповідатиме найвищим світовим стандартам та повне забезпечення у ній потреб населення. З урахуванням цієї тези розроблено алгоритм і модель стратегії економічної модернізації та розвитку тваринництва, що базується на формуванні виробничої (цілеспрямовані завдання з нарощування генетичного потенціалу, виробничих потужностей, матеріально-технічного забезпечення виробничого процесу і максимізації прибутку), функціональної (організація виробництва продукції, трудового процесу і соціального захисту працівників) та фінансової (визначення фінансових потреб, результатів і вибір джерел фінансування) стратегій (рис. 2).

Складові моделі відіграють свою конкретну роль у забезпеченні дієвості траєкторії модернізації тваринництва з метою перетворення його в ефективну й конкурентоспроможну галузь, здатну задовольнити потреби населення в її продукції на основі раціонального використання генетичного потенціалу тварин, індустріальних технологій і виробничих ресурсів. Зауважимо, що при розробці відповідної стратегії кожне підприємство повинно врахувати найважливіші пріоритети своєї діяльності (мету, здатність господарювати, наявність ресурсів, можливість організації прибуткового бізнесу, конкурентні переваги, ринки збуту сировинної продукції та продуктів її переробки), а виконанню поставлених завдань сприятимуть елементи різних механізмів, що здатні забезпечити високі кінцеві результати і прибутковість виробництва продукції тваринництва.

У третьому розділі **“Оцінка стану техніко-технологічного і економічного розвитку тваринництва та забезпечення населення його продукцією”** діагностовано економічні тенденції та проведено оцінку досягнутих обсягів виробництва і споживання населенням тваринницької продукції, обґрунтовано основні засади та завдання техніко-технологічної модернізації тваринництва як закономірності ринкових трансформаційних процесів, досліджено стан формування системи технічного переоснащення тваринництва, визначено роль технологічних процесів у виробництві сучасних видів тваринницької продукції. Встановлено, що трансформаційні зміни, які відбулися у сільськогосподарському виробництві, призвели до подрібнення і ліквідації в основному великих і середніх скотарських підприємств, руйнування тваринницьких комплексів з перспективою розвитку та порушення інтеграційних зв'язків між товаровиробниками і переробниками тваринницької продукції. У результаті більшість діючих тваринницьких ферм, допоміжних приміщень, фермських машин і обладнання потребують ремонту, реконструкції, модернізації. Необхідністю є й перехід на нові технологічні процеси виробництва продукції тваринництва. Тому підприємствам, які спеціалізуються на її виробництві, потрібно забезпечити техніко-технологічне оновлення (сприє зменшенню витрат праці, виконання технологічних операцій в оптимальні терміни й у межах прийнятої технології утримання тварин) своїх виробничих потужностей та інтенсивне використання прогресивних технологій, що стане основою для підвищення рівня економічної модернізації тваринництва.

Проведений аналіз показав, що за 2000-2016 рр. поголів'я великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств зменшилося на 5741,4 тис. голів (60,9%), корів – на 2849,4 (57,5%), свиней – на 983,2 (12,8%), овець і кіз – на 560,2 тис. голів (29,9%) при збільшенні поголів'я птиці на 77,9 млн. голів або ж на 63%. Обсяги виробництва м'яса зросли на 39,7%, яєць – на 71,4%, але зменшилося виробництво молока і вовни – відповідно на 18 і 39%. Спостерігається ріст упродовж зазначеного періоду (у 3,4 рази) обсягів виробництва в сільськогосподарських підприємствах усіх видів м'яса і зниження ними обсягів виробництва молока на 26,3%. Водночас у господарствах населення має місце зменшення обсягів виробництва усіх видів м'яса і молока – відповідно на 31,9 і 14,6%. Все це має негативний вплив на обсяги

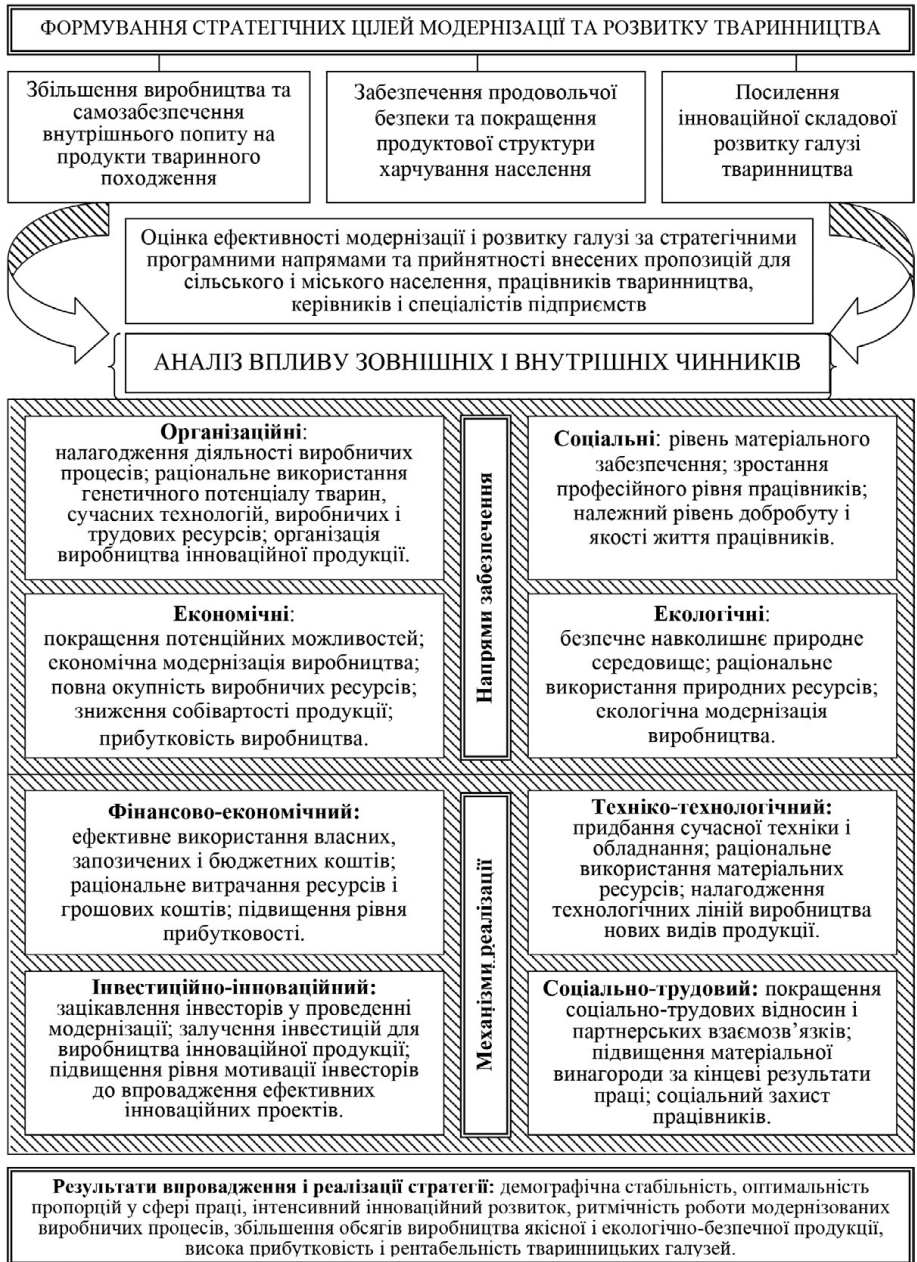

Рис. 2. Модель структурних складових стратегії економічної модернізації і розвитку тваринництва

споживання населенням продуктів тваринного походження, ринкові ціни та рівень економічної ефективності виробництва тваринницької продукції.

Встановлено, що на зменшення обсягів виробництва тваринницької продукції суттєво вплинули чинники, які були зумовлені трансформаційними процесами в сільському господарстві: занепад селекційної роботи, що негативно вплинув на продуктивність окремих видів сільськогосподарських тварин; недостатнє забезпечення підприємств кормовими ресурсами і матеріально-технічними засобами; низький рівень мотивації праці, що став основою погіршення трудової дисципліни і недотримання технологічних вимог виробництва продукції; фізичне і моральне старіння більшості фермських машин, механізмів та устаткування. Серйозність проблем підтвердили результати вибіркового соціологічного дослідження, оскільки на поставлене керівникам і працівникам підприємств запитання “На якому рівні розвитку у Вашому господарстві знаходиться тваринництво?”, 12,4% респондентів вказали на високий рівень, 16,5% – достатній, 28,4% – середній, 20,6% – поганий і 22,1% – занедбаний. Більше того, 48,5% респондентів вважають, що покращити стан справ у тваринництві спроможна модернізація виробничих процесів, 24,3% – не зовсім впевнені у позитивних результатах і 27,2% із них вказали на неможливість добитися конкретних позитивних змін.

Наслідком незадовільного рівня розвитку тваринництва є недостатня завантаженість виробничих потужностей переробних підприємств, зниження рівня родючості ґрунтів через скорочення обсягів внесення органічних добрив, звуження сфери прикладання праці сільського населення. Окрім цього, проблеми галузі негативно впливають на обсяги споживання населенням продуктів тваринного походження. Зокрема, споживання молока і молочних продуктів у розрахунку на одну особу у 2016 р. становило 209,5 кг, м'яса і м'ясопродуктів – 51,4 кг, що значно менше рекомендованої МОЗ України фізіологічної норми (380 і 80 кг), та складало відповідно 86,1 і 94,3% від загальних обсягів виробленого молока і м'яса на тваринницьких підприємствах.

За результатами дослідження спостерігаються характерні відмінності у економічних показниках, які характеризують результативність виробництва продукції і ефективність функціонування тваринництва (табл.1). Встановлено, що за останні три роки обсяги виробництва молока і м'яса у розрахунку на одиницю земельних угідь незначно коливалися, тоді як виробництво яєць за цей період скоротилося на 18,4% в основному за рахунок зниження на 0,8 млн. голів птиці. Збільшення на 22,3% виробництва продукції тваринництва, яка становить 45,6% від загального обсягу продукції усіх категорій господарств, сприяло росту продуктивності праці тваринників майже у 2 рази. Позитивним моментом є збільшення на одиницю земельної площі не тільки продукції тваринництва, але й прибутку від її реалізації.

За проведеними прогнозними розрахунками у 2020 р. прибуток від реалізації продукції тваринництва складатиме 6187,2 млн. грн., що на 53,7% більше порівняно з 2016 р. Однак, щоби втримати цю тенденцію й досягти подальшого зростання прибутковості галузі тваринництва необхідно вкладати кошти в

реконструкцію тваринницьких ферм і комплексів, модернізацію фермських машин і обладнання, оновлення генетичного потенціалу тварин, будівництво сучасних об'єктів виробничої інфраструктури, підвищувати заробітну плату працівникам та покращувати умови їхньої праці. Важливу роль слід надавати ресурсним чинникам, які забезпечують технологічні процеси виробництва продукції тваринництва, організаційним – вони спрямовані на удосконалення організації виробництва, праці та її стимулювання, матеріально-технічного постачання й реалізації продукції, економного використання кормових ресурсів, економічним – визначають можливість покращення платоспроможності і фінансового становища підприємств (зростання обсягів валової продукції, валового доходу, прибутку, зниження собівартості, диференціацію цін на якісні види продукції та підвищення рентабельності її виробництва).

Таблиця 1

**Економічні показники розвитку тваринництва
у сільськогосподарських підприємствах України**

Показники	2010р.	2014р.	2015р.	2016р.	2016р. до 2010р., %
Вироблено на 100 га сільськогосподарських угідь, ц: молока	107,7	128,8	128,7	130,4	121,1
м'яса (у забійній масі)	55,1	70,7	70,5	71,8	130,3
Вироблено на 100 га ріллі м'яса свиней, ц	13,3	19,5	20,6	20,4	153,4
Отримано яєць на 100 га зібраних площ зернових культур, тис. шт.	95,1	119,3	91,9	77,6	81,6
Обсяг продукції тваринництва в постійних цінах 2010 р. на одного зайнятого у галузі працівника, тис. грн	130,5	224,1	237,7	253,6	194,3
Отримано на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн: продукції тваринництва в постійних цінах 2010 р.	125,9	163,2	155,8	152,9	121,4
прибутку від реалізації продукції тваринництва	6,7	18,3	22,1	19,4	289,6
Рівень рентабельності виробництва продукції тваринництва, %	7,8	13,4	15,3	12,7	4,9 в.п.

Вважаємо, що стан модернізації виробничих процесів у різних підгалузях тваринництва слід оцінювати за досягнутим рівнем генетичного потенціалу тварин і виробничих ресурсів та можливостями їхньої реалізації. Важливість цих аспектів підтвердили матеріали вибіркового дослідження, проведеного в низці областей України. На поставлене керівникам підприємств запитання “Чи зацікавлені Ви у проведенні модернізації тваринництва і якщо ні, то чому?“, 38% опитуваних не виявили бажання проводити таку модернізацію. Серед основних причин відсутності відповідних планів респондентами були названі: немає вільних власних грошових коштів (24,3%), відсутнє державне фінансування (25,1%), існує потреба вкладати кошти у інші, більш прибуткові сфери діяльності (19,4%), дуже клопітка і високо затратна робота (11,5%), незацікавленість працівників тваринництва

(8,7%), відсутність особливого натхнення і бажання (4,8%), плани проведення змін у найближчі роки (6,2%).

Розвиток тваринництва ускладнюється низьким рівнем забезпечення сучасною фермською технікою і обладнанням, недостатнім освоєнням підприємствами інноваційних технологій. Протягом останніх років спостерігається зменшення кількості фермерських машин і механізмів, що використовуються у тваринництві сільськогосподарських підприємств України. З'ясовано, що лише 40-45% сільськогосподарських тварин охоплені механізацією технологічних процесів з роздавання кормів і прибирання гною. Рівень оновлення фермської техніки щорічно знижується, тому більше половини робіт на тваринницьких фермах виконується працівниками із застосуванням ручної праці.

Виявлено, що у скотарстві і свиноводстві в більшості підприємств (які не мають вільних коштів і не можуть їх отримати за рахунок власних прибутків, бюджетних надходжень, амортизаційних нагромаджень, кредитних ресурсів комерційних банків) застосовуються застарілі фермські машини, обладнання і технології, нераціонально використовуються енергетичні й кормові ресурси, мають місце високі трудові витрати, що негативно впливає на продуктивність праці і якість тваринницької продукції. За результатами вибіркового дослідження встановлено, що зниження продуктивності худоби призводить до росту трудомісткості і збитковості виробництва продукції, а тому спонукає до впровадження у тваринництві (особливо в молочному скотарстві) сучасних інтенсивних технологій, які забезпечують у 1,5-2 рази вищу продуктивність тварин порівняно зі звичайними технологіями, які до цих пір застосовуються на тваринницьких фермах. Респонденти відмітили, що найбільш важливими чинниками впливу на продуктивність тварин є: годівля (27%), людина, її можливості та практичний досвід (25%), селекційна робота (14%), механізація і автоматизація потокових технологічних ліній (11%), мікроклімат приміщень (10%), технологія утримання (6%) та інші (7%).

Водночас низка великих тваринницьких підприємств провели повну модернізацію виробничих процесів, перейшли на використання сучасних технологій (утримання, догляд, годівля, прибирання гною) виробництва продукції, а тому забезпечили прибутковість і високий рівень рентабельності (в окремих із них вона складає понад 100%). Наразі важливо, щоб основна увага тваринників була спрямована на модернізацію і естетичне облаштування тваринницьких ферм та міні-комплексів, широкое використання безприв'язної системи утримання худоби, підтримку винахідницької та новаторської діяльності, ефективне використання інноваційних (комп'ютерне обслуговування тварин) технічних засобів у тваринництві.

У четвертому розділі **“Формування організаційно-економічних засад фінансово-інвестиційного забезпечення економічної модернізації і розвитку тваринництва”** досліджено процес фінансового забезпечення економічної модернізації і розвитку тваринництва, визначено функції державного регулювання модернізаційної діяльності, окреслено важливість інвестиційної підтримки забезпечення економічної модернізації і конкурентоспроможності тваринництва.

Для формування відповідних передумов економічної модернізації і розвитку тваринництва необхідно забезпечити належний рівень інвестування і фінансування. Фінансування характеризує рівень забезпечення фінансовими ресурсами (власними, позиковими, залученими), які спрямовуються на отримання максимального розміру прибутку при мінімальних виробничих витратах, що досягається лише при модернізаційних змінах в організації виробничих процесів у тваринництві. Встановлено, що рівень конкурентоспроможності тваринництва також визначається здатністю до ведення інноваційної діяльності, організація якої практично неможлива без створення цілісної системи інвестиційного забезпечення та формування оптимального співвідношення джерел фінансування. Безумовно, важливу роль у формуванні сукупних фінансових ресурсів підприємств слід відвести державній фінансовій підтримці, яка повинна спрямовуватися на відновлення племінного генетичного потенціалу, техніко-технологічне переоснащення тваринницьких ферм і міні-комплексів, виробництво різноманітних видів тваринницької продукції та підвищення її конкурентоспроможності.

На основі проведеного дослідження сформовано модель фінансового забезпечення економічної модернізації тваринництва та визначено її основні складові елементи, які взаємопов'язані між собою, розкривають закономірності функціонування, можливості формування оптимального обсягу фінансових ресурсів та характеризують результативність впливу різних ситуацій на процес фінансового забезпечення (рис. 3). В контексті формування і функціонування моделі фінансового забезпечення економічної модернізації тваринництва важливу роль відіграють внутрішні складові, котрі дають змогу визначити нові підходи до процесу управління й організації фінансового забезпечення модернізації виробничої діяльності тваринницьких підприємств.

На основі поглибленого аналізу доведено, що за 2010-2016 рр. загальний обсяг коштів державної підтримки (за рахунок бюджетних дотацій) розвитку тваринництва зменшився на 50,7%. На 2017 рік було спрямовано на розвиток тваринництва за бюджетною програмою "Державна підтримка галузі тваринництва" лише 210 млн. грн., що в розрахунку на одну умовну голову сільськогосподарських тварин складало зовсім мізерну суму (48,21 грн.). Недостатність бюджетної допомоги посилюється скасуванням механізму спеціального режиму оподаткування, котрий у теперішньому вигляді передбачає фінансування тільки великих тваринницьких підприємств. Відтак, низька активність держави у фінансуванні тваринницької галузі не може компенсувати її втрати від податкових стимулів. Доцільним є збільшення частки місцевих бюджетів у структурі фінансової підтримки тваринництва, яка може спрямовуватися на реконструкцію тваринницьких приміщень та модернізацію технічного обладнання.

Оцінка зміни інструментарію державної фінансової підтримки галузі підтвердила неоднозначність наслідків його інституційного впливу. В контексті напрацювання вважаємо, що для формування стратегії ефективного розвитку тваринництва до 2020 р. загальний обсяг його фінансування потрібно збільшити (у порівнянні з 2016 р.) принаймні на 70%, зокрема з державного та місцевих

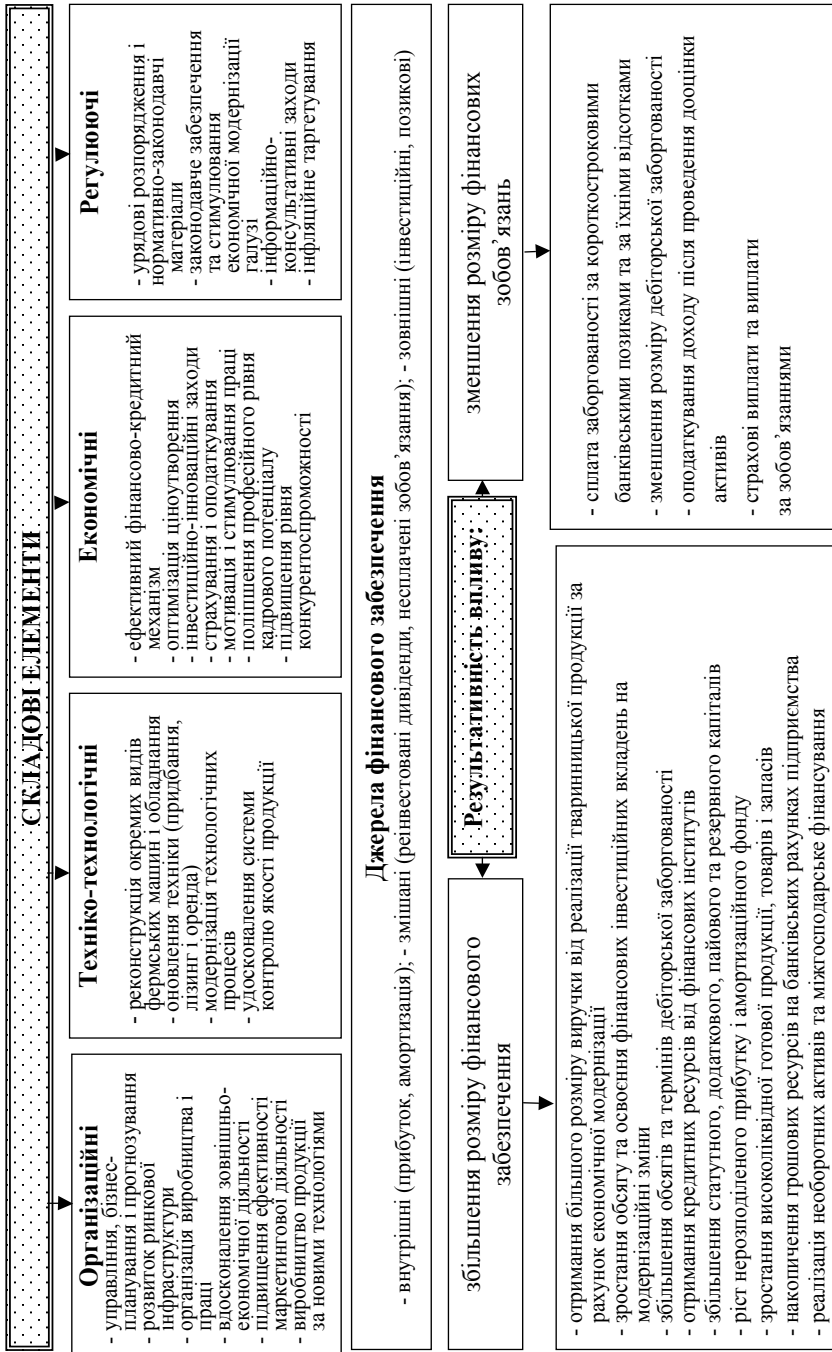

Рис. 3. Модель забезпечення економічної модернізації та фінансування ефективного розвитку тваринництва

бюджетів – на 65,6%, що посилить модернізацію технологічних процесів відповідно до пріоритетних напрямів розвитку тваринництва, сформує оптимальну структуру генетичного потенціалу сільськогосподарських тварин, забезпечить дієвість форм організації виробництва і мотивації праці, збільшення обсягів виробництва якісних видів тваринницької продукції.

Дослідження показали, що в 2010-2016 рр. основні показники стану тваринництва на підприємствах дещо покращилися, особливо у свинарстві і м'ясному птахівництві, але характеристики породного складу тварин потребують значного поліпшення. Для цього необхідно забезпечити контроль і розширення розміру додаткової підтримки з боку держави за такими основними пріоритетними напрямками: встановлення гарантованої доплати тваринникам за високоякісну і органічну тваринницьку продукцію, відшкодування частини витрат на придбання високопродуктивних тварин, налагодження, розвиток та проведення селекційно-плеємної роботи, розробка програм і державне регулювання пільгового кредитування виробників тваринницької продукції з метою формування стада з високим біологічним потенціалом для забезпечення стабільних економічних передумов розвитку тваринництва.

Надалі важливо оптимально поєднати принципи державного регулювання з ринковими регуляторами (встановлення оптимальних цін на м'ясо, молоко, обсяг модернізаційних засобів і робіт, визначення альтернативних каналів реалізації продукції), що дасть змогу прискорити узгодження інтересів держави, тваринницьких підприємств і приватних господарств. Про необхідність державного регулювання модернізаційних змін у розвитку тваринництва підтвердили результати вибіркового соціологічного дослідження. Так, 67,2% тваринників вважають рівень державного регулювання розвитку тваринництва низьким, 22,1% – дуже низьким і 10,7% – нормальним.

З'ясовано, що сучасні умови господарювання і кризовий стан тваринницьких підприємств значно зменшують можливості залучення грошових коштів зі зовнішніх джерел на фінансування розвитку тваринництва. Зокрема, у структурі капітальних інвестицій, освоєних у 2016 р. у сільському господарстві, на галузь тваринництва припадало 12,8%, тоді як у 2010 р. – 24%. Обсяг інвестицій, освоєних у тваринництві, у розрахунку на одиницю земельної площі, умовну голову тварин і одного працівника, зайнятого у цій галузі, зріс відповідно у 3,2; 3,5 і 5,1 рази, але окупність тваринницькою продукцією вкладених у тваринництво інвестицій зменшилася упродовж зазначеного періоду на 64%. Використання капітальних інвестицій на фінансування модернізації галузей тваринництва та інших видів економічної діяльності проводилося за рахунок власних коштів підприємств і організацій (69,2%), коштів населення (8,3%), кредитів банків і інших позик (7,5%), коштів місцевих бюджетів (7,5%), іноземних інвесторів (2,7%), державного бюджету (2,6%) та ін. Безперечно, при залученні інвестицій для проведення техніко-технологічної модернізації тваринницьких ферм, дуже важливо створити для них дієвий механізм і сприятливе середовище, оскільки інвестори вимагають надати їм гарантії щодо повернення своїх інвестицій і кінцевого терміну отримання грошових

доходів. Своєчасне виконання цих завдань, як і багатьох інших (покращення цінової політики, збалансування попиту, виробництва і реалізації тваринницької продукції), значною мірою сприятиме покращенню кінцевих результатів господарської діяльності тваринницьких підприємств.

У п'ятому розділі **“Напрями забезпечення проведення економічної модернізації та ефективного розвитку тваринництва”** обґрунтовано роль інновацій у підвищенні ефективності модернізаційних процесів у тваринництві, визначено основні напрями активізації проведення економічної модернізації і розвитку тваринництва, запропоновано заходи з удосконалення механізму забезпечення відповідних процесів у перспективі.

В контексті висунутої в роботі концепції здійснення економічної модернізації й подальшого розвитку тваринництва обґрунтовано необхідність поєднання і взаємозв'язок інвестиційної та інноваційної діяльності щодо збільшення вкладання грошових коштів у сучасні інноваційні технології та виробництво інноваційних продуктів харчування тваринного походження. За період з 2010 р. по 2016 р. частка власних коштів у загальних витратах, що спрямовувалися на фінансування інноваційної діяльності, збільшилася з 59,4 до 87,2%, які можуть бути спрямовані на проведення модернізаційних змін у тваринницьких підприємствах.

У дисертації обґрунтовано, що впровадження інноваційних технологій в об'ємно-планувальні рішення у тваринницьких приміщеннях та за їхніми межами дасть змогу суттєво скорочувати витрати праці при обслуговуванні тварин, ефективно використовувати площу приміщень і створювати в них оптимальний мікроклімат, мінімізувати вплив стресових чинників на продуктивні можливості поголів'я, зменшити собівартість (у 1,6 рази) та збільшити (у 1,5-2 рази) продуктивність сільськогосподарських тварин і, тим самим, сприяти належному рівню забезпечення населення продукцією тваринництва. Відповідно інноваційні технології повинні забезпечити найбільш ефективну комбінацію використання сучасної фермської техніки, планувальних рішень у приміщеннях, кормових і енергетичних ресурсів, сільськогосподарських тварин і кваліфікованих працівників. Якщо постійно надавати увагу активізації інноваційної діяльності, то підприємства будуть у змозі створювати належні умови для реалізації довгострокової стратегії економічної модернізації й формування ефективного ринку продукції тваринництва.

Проблеми окремих тваринницьких галузей враховані при розробці механізму економічної модернізації і розвитку тваринництва, у внутрішньому середовищі якого знаходиться взаємопов'язана сукупність основних складових та підпорядкованих їм елементів, які віддзеркалюють специфіку ринкових концепцій у виробництві тваринницької продукції, спрямовані на забезпечення ефективного розвитку тваринницьких підприємств та забезпечення продовольчої безпеки країни (рис. 4). Запропонований механізм модернізації є досить гнучким до економічних і соціальних змін на виробництві, оскільки забезпечує ефективне використання генетичного потенціалу сільськогосподарських тварин і трудових ресурсів, зайнятих у тваринництві, гармонійно поєднує розроблені стратегічні заходи для забезпечення ефективного розвитку тваринницьких підприємств.

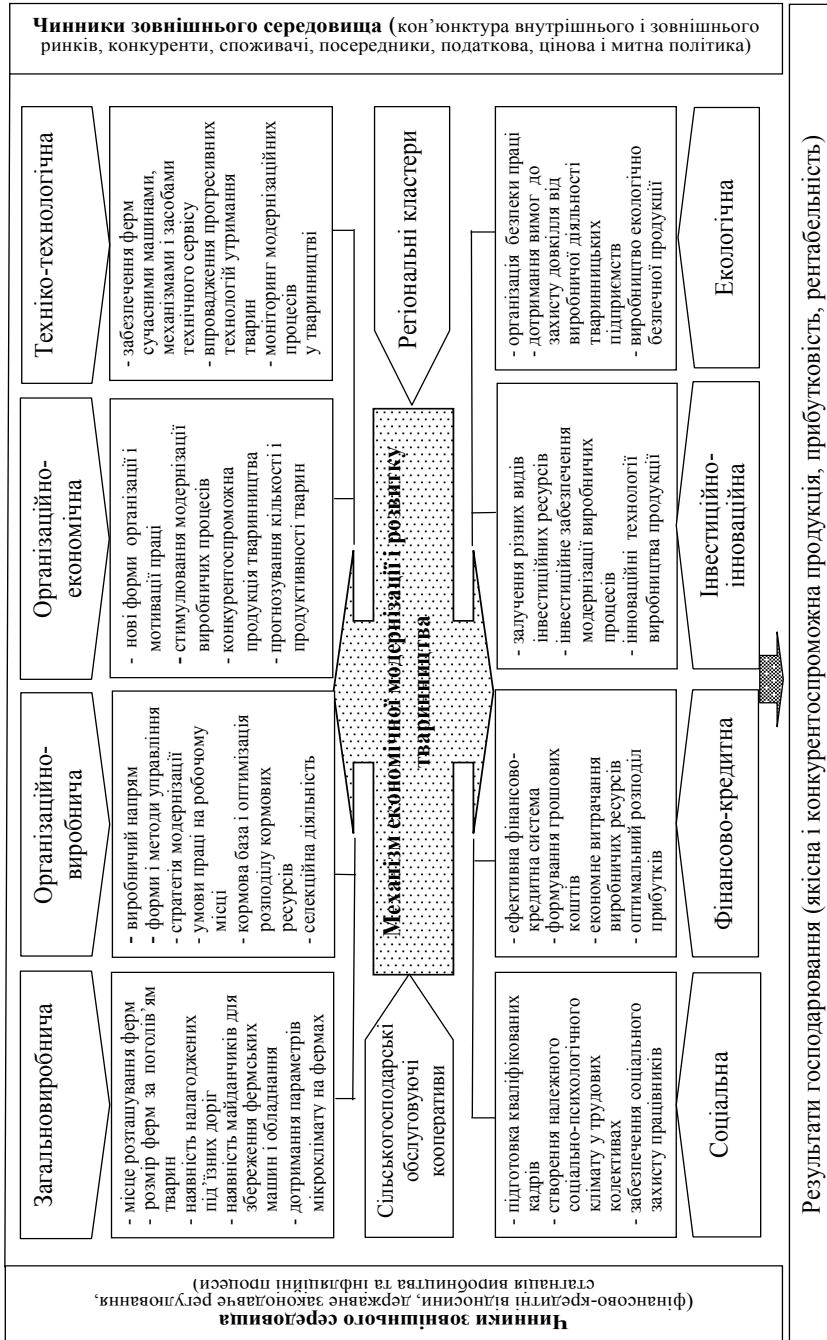

Рис. 4. Основні складові та елементи механізму економічної модернізації і розвитку тваринництва

Обґрунтовано, що при розробці перспективних напрямів проведення економічної модернізації та розвитку тваринництва необхідно в першу чергу враховувати щорічну проблему стійкого скорочення у регіонах країни поголів'я великої рогатої худоби при занедбаній або відсутній селекційно-генетичній базі відновлення та наросування поголів'я високопродуктивних тварин, що призводить до значного зменшення обсягів виробництва яловичини, молока та їхнього споживання. Криза в скотарстві зумовлена й зниженням платоспроможного попиту населення на його продукти через високу собівартість їхнього виробництва, застосуванням застарілих технологій виробництва продукції, що негативно впливає на її якість, яка не відповідає вимогам внутрішнього і зовнішнього ринків.

Для забезпечення ефективного розвитку тваринництва потребує вирішення проблема підвищення якості продукції від корів, які утримуються в індивідуальних селянських господарствах. Встановлено, що з усіх видів продукції тваринництва найбільш вибагливим до дотримання санітарно-ветеринарних вимог є молоко, оскільки найменші порушення в технологічному процесі виробництва призводять (за матеріалами вибіркового опитування) до дуже швидкого зниження його якості (остання на 24% залежить від організованого процесу доїння корів, на 21% – від зберігання продукції, 17% – кваліфікації дояра, 12% – санітарної обробки вимені, на 9% – від очищення молока тощо). Тому доцільно доїти корів не в розрізних домогосподарствах, а централізовано у створеному товаровиробниками (на принципах самоорганізації) селянському обслуговуючому кооперативі, котрий забезпечить здійснення машинного доїння, первинну обробку молока, його зберігання і доставку від приватних індивідуальних господарств на молокопереробні підприємства (рис. 5).

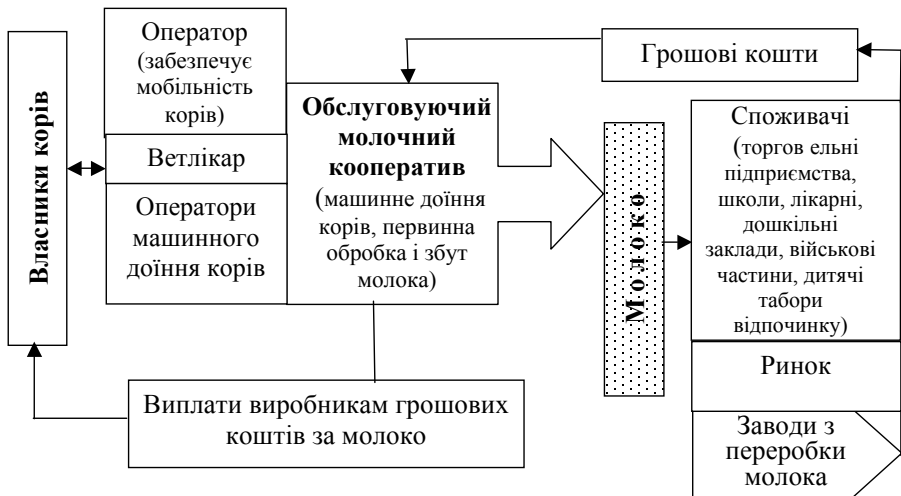

Рис. 5. Формування економічних взаємовідносин при функціонуванні у тваринництві обслуговуючого молочного кооперативу

Забезпечити прискорення інноваційного розвитку тваринництва покликані заходи переходу на кластерні технології, оскільки кожен сформований кластер координує спільну діяльність підприємств і різних учасників кооперації та сприяє концентрації виробництва тваринницької продукції, дає змогу своєчасно забезпечити її реалізацію на внутрішньому і зовнішньому ринках. Разом з цим створення молочного кластера уможливорює відновити молочне стадо корів, забезпечити модернізацію технологічних процесів, стабільні обсяги виробництва високоякісного молока, його промислову переробку та своєчасну реалізацію споживачам (рис. 6).

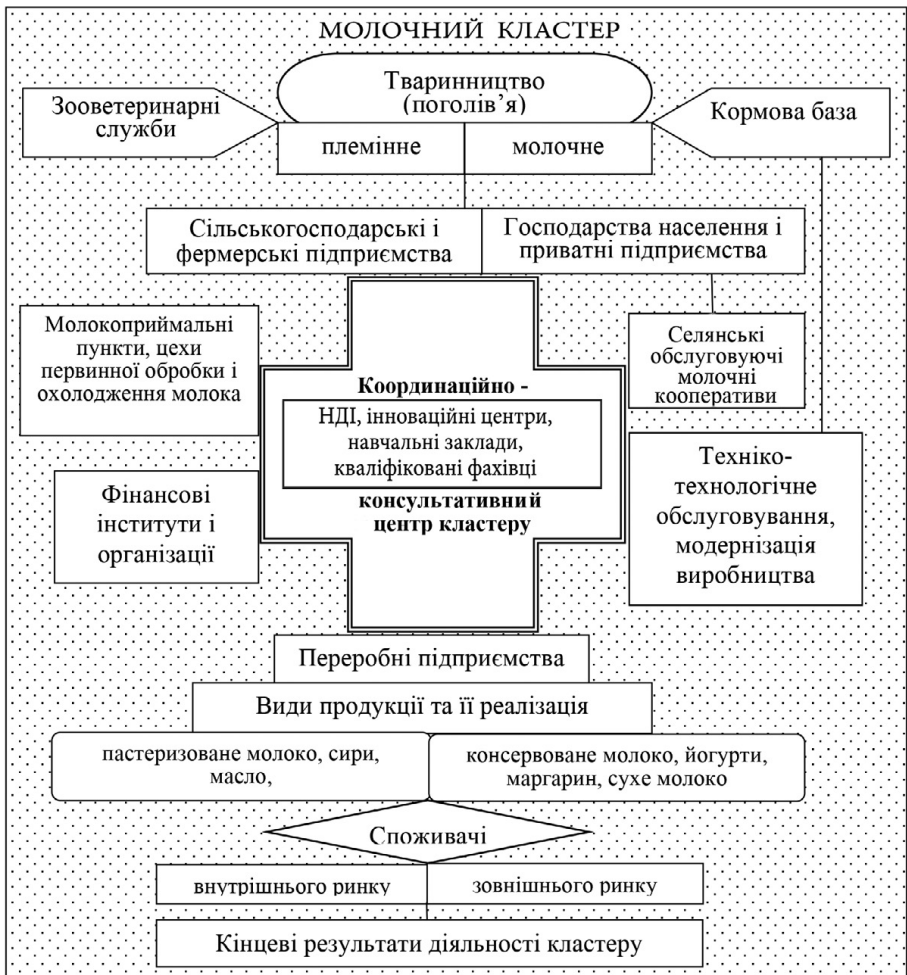

Рис. 6. Система взаємозв'язків і економічних відносин учасників регіонального молочного кластеру

Обґрунтовано, що молочні кластери повинні передбачати у своєму складі наявність таких учасників: сільськогосподарські підприємства, господарства населення (постачальники сировини); агропромислові формування (корпорації); підприємства машинобудування (постачальники фермських машин і обладнання); переробні підприємства; фінансові організації; місцеві органи влади; наукові інститути і навчальні заклади; консалтингові організації.

У цьому контексті основним завданням регіональних кластерів тваринницького спрямування повинно бути формування і розповсюдження інноваційних продуктів та винаходів на основі опанування нових знань і технологій, накопичення навичок, досвіду і наукових ідей фахівців у сфері модернізаційної діяльності та створення мережі стійких зв'язків між усіма учасниками кластера. Це сприятиме зниженню виробничих витрат (позитивно впливає на вартість продукції і забезпечує вищий рівень її затребуваності на ринку), підвищенню продуктивності праці і конкурентоспроможності усіх видів продукції, розширенню області ведення бізнесу і вільної торгівлі, збільшенню обсягів експорту тваринницької продукції, розширенню власного капіталу. Водночас досягнення позитивного результату, у процесі формування кластеру, буде залежати від його ініціювання і організаційної підтримки структурами регіональної влади і місцевого самоврядування. Окрім цього, необхідно залучати усі види ресурсів, бізнес-працівників галузі, громадські структури і домогосподарства.

Важливим елементом розробки й забезпечення ефективності здійснення підприємствами процесів економічної модернізації повинно стати її проведення на основі використання доступних інноваційних техніко-технологічних розробок державних спеціалізованих наукових закладів, дослідних і успішно функціонуючих тваринницьких підприємств, на базі яких доцільно створювати науково-регіональні центри модернізації. Розвиток і функціонування таких центрів повинні підтримувати стабільно стійкі підприємства і виробничо-бізнесові структури.

Науково-регіональні центри модернізації можуть надавати консультації та науково-освітні послуги щодо проведення економіко-технологічної модернізації виробничих процесів, реалізовувати готові пакети економіко-організаційних, зооветеринарних та інженерно-технологічних рішень для малих сільськогосподарських підприємств та господарств населення, які сприятимуть прибутковості галузі тваринництва.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено узагальнення теоретичних і методологічних засад та запропоновано методологічний підхід до вирішення важливої наукової проблеми формування стратегії і розроблення механізму проведення економічної модернізації тваринництва. За результатами дослідження сформульовано висновки і внесено пропозиції, які сприяють вирішенню поставлених завдань відповідно до мети дослідження.

1. У проведеному дослідженні акцентується увага на необхідності й обов'язковості здійснення процесу економічної модернізації тваринництва, яка

викликана сучасними вимогами сільськогосподарського виробництва та ринковими умовами господарювання аграрних підприємств України. Під економічною модернізацією в галузі тваринництва розуміється безперервний процес розвитку науки і техніки, що обумовлює позитивні прогресивні зрушення в управлінні тваринництвом під впливом техніко-технологічних, життєвозабезпечуючих, інвестиційно-інноваційних, сервісно-обслуговуючих і людських чинників, направлених на раціональне використання виробничого і генетичного потенціалу, економію ресурсів, підвищення продуктивності праці й ефективний розвиток галузі тваринництва. На основі цих положень проводилося обґрунтування можливостей та розробка (з урахуванням впливу чинників внутрішнього і зовнішнього середовищ) функціональних елементів, методів, інструментів формування і регулювання діяльності основних складових організаційно-економічного механізму економічної модернізації, котрий структурно відображує комплексний процес здійснення ресурсного і техніко-технологічного оновлення, забезпечує стійкі темпи виробництва якісної й конкурентоспроможної тваринницької продукції. Запропонований механізм сприятиме оцінці реального стану розвитку тваринництва, своєчасній реалізації виробниками конкурентних стратегій, здійсненню організаційних заходів щодо покращення ресурсного потенціалу та формування ефективних рішень для забезпечення економічної стійкості галузі.

2. Оцінку рівня організації господарської діяльності, особливостей та чинників, що безпосередньо впливають на процес економічної модернізації і сучасний етап розвитку тваринництва, пропонується проводити з використанням методологічних прийомів, методичних параметрів і їхніх інструментів, засобів інформаційних технологій, методів математичного моделювання виробничих процесів і сценарного планування. Застосування системного підходу дало змогу виявити кількісні і якісні чинники впливу на стан модернізації та її інвестиційно-інноваційне забезпечення, визначити і обґрунтувати перелік виробничих й технологічних показників діяльності тваринницьких підприємств та рівня забезпечення тваринницькою продукцією населення. Встановлені позитивні тенденції рекомендується враховувати при розробці алгоритму і формуванні стратегічної моделі (забезпечує здійснення модернізаційних змін і продовольчої безпеки), регіональних програм і відповідних їм складових стратегій модернізації та подальшого розвитку тваринництва, освоєння нових напрямів діяльності за рахунок покращення організаційних, техніко-технологічних, селекційно-ветеринарних видів робіт, використання інновацій при виробництві та реалізації тваринницької продукції. Це дасть змогу своєчасно виявляти реальну здатність підприємств здійснювати модернізацію виробничих процесів, визначати переваги, пріоритети елементів сильних сторін і можливостей та прогнозувати комплекс заходів з подолання загроз для подальшого ефективного розвитку тваринництва.

3. Виявлені низькі темпи техніко-технологічного оновлення підгалузей тваринництва у більшості тваринницьких підприємств при високих рівнях зношеності машин і обладнання на фермах (доїльних установок і апаратів,

роздавачів кормів, конвеєрів для прибирання гною) та використанні застарілих технологій у скотарстві і свинарстві. Нераціонально використовуються енергетичні і кормові ресурси, мають місце високі трудові витрати (формують собівартість тваринницької продукції), що негативно впливає на обсяги виробництва та якість тваринницької продукції. Це вимагає впровадження заходів щодо економічної модернізації тваринництва, параметри якої безпосередньо пов'язані з техніко-технологічною та інноваційною модернізацією, які є втіленням закономірностей процесу ринкової трансформації. На рівні державних структур необхідно більше уваги приділяти питанням розробки техніко-технологічної програми модернізації як необхідної умови реалізації впровадження пріоритетних переваг стабілізації розвитку тваринництва, підвищення ефективності та конкурентоспроможності тваринницької продукції з метою задоволення населення у високопоживних і екологічно чистих продуктах харчування. Вважаємо, що модернізаційні зміни відповідно до розроблених стратегічних програм повинні бути спрямовані тваринниками на технічне оновлення застарілої матеріально-технічної бази підприємств, реконструкцію, естетичне облаштування і будівництво тваринницьких ферм, комплексів та об'єктів виробничої інфраструктури, ефективне використання інноваційних технічних засобів, удосконалення організації технологічних процесів, покращення умов праці в підгалузях тваринництва з метою формування інноваційної моделі його розвитку.

4. Досліджено, що ринкові умови господарювання підприємств висувають підвищені вимоги до якості виробництва продукції тваринництва, що у свою чергу потребує проведення не тільки економічної, але й технологічної модернізації. За результатами дослідження встановлена наявність у сільськогосподарських підприємств значних резервів до зниження виробничих і трудових витрат. Спостерігається ріст обсягів виробництва конкурентоспроможної і якісної продукції та підвищення її ефективності, що сприяє максимізації доходів та посиленню конкурентних позицій тваринництва на внутрішньому і зовнішньому ринках. Повна дієздатність технологічних процесів досягається в комплексі з найбільш важливими і модернізованими інструментами (застосуванням високоефективних і ресурсозберігаючих технологій), які здатні забезпечити у 1,5-2 рази вищу продуктивність тварин порівняно з поширеними сьогодні на вітчизняних тваринницьких фермах технологіями та пристосовуватися до організаційних змін самої виробничої системи, вимог і потреб галузі тваринництва.

5. Встановлено, що фінансове забезпечення виступає необхідним і безперервним процесом формування, нагромадження і використання фінансових ресурсів підприємствами для забезпечення проведення економічної модернізації та інтенсивного розвитку тваринництва в країні. З'ясовано, що на тваринницьких підприємствах в 2016 р. виробництво яловичини, свинини, м'яса овець та кіз було збитковим, а тому фінансування їхньої діяльності за рахунок власних коштів було утрудненим. В основному використовувалися позикові кошти (різні види кредиту, лізинг), але із-за підвищення рівня кредитної ставки для окремих підприємств вони стали неефективними. За проведеними розрахунками у перспективі (2020 р.)

загальний обсяг реального фінансування тваринницької галузі зменшиться у порівнянні з 2016 р. майже на 20%. Допоки щорічна державна підтримка аграрних підприємств немає системного та послідовного характеру і є явно недостатньою для того, щоб прискорити розвиток модернізаційних процесів, підвищити рівень інноваційного оновлення і ефективність тваринництва (порівняно з практикою господарювання великих птахофабрик і свинокомплексів, які у своєму розвитку базуються на використанні іноземного капіталу). Вважаємо, що фінансова підтримка тваринництва повинна бути організована за принципом стимулювання модернізаційних процесів на інноваційній основі шляхом створення відповідної фінансової і інвестиційної інфраструктури, що спрямовується на забезпечення отримання такого його рівня прибутковості, котрий сприятиме розширеному відтворенню генетичного потенціалу сільськогосподарських тварин, модернізації виробничих процесів, покращенню добробуту селян та їхніх сімей, задоволенню потреб населення в якісних і високопоживних продуктах харчування, збільшенню обсягів експорту тваринницької продукції. Активізувати вирішення такого роду проблем можливо за рахунок забезпечення дієвості розробленого механізму державної підтримки розвитку тваринництва, який поєднує між собою засновану на інтересах працівників галузі сукупність об'єктивно обумовлених методів, функцій, засобів, елементів, важелів та інструментів за напрямками державної підтримки проведення економічної модернізації з метою ефективного розвитку галузі тваринництва.

6. Доведено, що завадою для стабільного розвитку тваринництва стала відсутність та неналагодженість процесу залучення із різних джерел інвестиційних ресурсів для проведення економічної модернізації, реструктуризації та повної автоматизації виробничих процесів, обслуговування генетичного потенціалу тварин, що спричинило появу руйнівних процесів у відтворенні цієї галузі. Вважаємо, що для налагодження системної фінансової діяльності з вирішення проблем галузі запропоновано організаційно-економічний механізм інвестиційного забезпечення економічної модернізації тваринництва, котрий діятиме на національному і територіальному рівнях, основні елементи і інструменти якого спрямовані на відтворення і ефективне використання виробничого, особливо генетичного, потенціалу тваринницьких підприємств, оптимізацію розміру джерел фінансування, ефективний розподіл і реалізацію інвестицій для прискорення здійснення модернізаційних змін у тваринництві. Доцільно наголосити, що ефективна політика інвестиційно-економічної та технологічної модернізації тваринництва у країні повинна базуватися на визначенні і розвитку його пріоритетних галузей при формуванні інвестиційного потенціалу, створенні привабливого інвестиційного клімату, впровадженні безризикових і ефективних інвестиційних проектів економічної модернізації у стратегічно важливих підгалузях, формуванні складу й обслуговуванні портфелю пріоритетних інвестиційних проектів.

7. Виявлено, що можливість проведення економічної модернізації, підвищення якості та рівня конкурентоспроможності тваринницької продукції на інноваційних засадах в основному визначається здатністю тваринницьких підприємств до

нововведень (сприяють підвищенню продуктивності тварин у 1,5-2 рази), які дають змогу в повній мірі реалізувати ефект масштабів виробництва, здійснюючи одночасно ефективний контроль і управління технологічними процесами. На жаль, рівень активності інноваційної діяльності має тенденцію до зниження через слабкі імперативи розвитку інноваційної системи та відсутність підприємницької активності вітчизняного тваринницького бізнесу. Водночас вимоги виробництва потребують формування і використання власних грошових ресурсів для постійного вкладення їх у ефективне забезпечення цього важливого процесу відповідно до прийнятих на тваринницьких підприємствах обґрунтованих економічних рішень і розроблених заходів інноваційної стратегічної програми. Поряд з цим для ефективного розвитку тваринництва на інноваційній основі необхідна стабільна система бюджетного планування і фінансової підтримки, надання цільової підтримки на поворотній основі за умови призначення відповідальних осіб за найкращий результат господарювання, стимулювання розвитку необхідних для бізнесу фінансових інструментів (венчурних фондів, страхових компаній, фондових інструментів), продовження оправданої себе практики фінансування інноваційно-інвестиційних проєктів на принципах державно-приватного партнерства.

8. Вважаємо, що процес проведення економічної модернізації тваринництва є об'єктивною необхідністю трансформаційних перетворень, оскільки відображує тенденцію позитивних інституціональних змін у розвитку його підгалузей, сприяє підвищенню ефективності виробництва тваринницької продукції і покращенню рівня продовольчого забезпечення населення країни. У цьому відношенні, на нашу думку, важливими є заходи державної політики, серед яких державне регулювання визначених пріоритетних питань, що знаходять своє відображення у збільшенні обсягів фінансування процесу модернізації тваринництва і забезпеченні повного контролю за розподілом виділених грошових коштів, визначенні оптимальної доплати тваринникам за якісну і органічну тваринницьку продукцію, встановленні єдиних цін відповідно до стандартів її якості, забезпечення рівного доступу працівників тваринництва до участі у програмах державної фінансової підтримки економічної модернізації тваринництва з метою цільового і ефективного використання грошових коштів. У цьому контексті державі необхідно постійно здійснювати моніторинг доцільності впровадження і виконання бюджетних програм, розробці і реалізації програм пільгового кредитування виробників тваринницької продукції та спрямування фінансових ресурсів на виконання тих програм, які забезпечують інноваційний і ефективний розвиток тваринництва.

9. Зазначимо, що використання методів сценарного планування забезпечило можливість виявлення перспективних змін у складі генетичного потенціалу, обсягах виробництва тваринницької продукції і економічних показниках розвитку тваринництва, які формують судження про стан проведення економічної модернізації у цій галузі. Досягнення прогнозованих параметрів низки економічних показників передбачається за рахунок якісних змін у складі усіх видів виробничих, енергетичних ресурсів, широкого застосування міні-техніки, високопродуктивних фермських машин, механізмів та індустріальних технологій. Основної уваги

потребує удосконалення генетичних характеристик тварин шляхом налагодження селекційної і зооветеринарної діяльності. При цьому система модернізації в тому числі передбачає застосування і власного відтворення стада тварин, що дає змогу за умов сучасних технологій зменшити витрати на купівлю великої кількості високопродуктивного маточного поголів'я і одночасно удосконалювати наявні породи тварин та підвищувати їхні фізіологічні і продуктивні характеристики.

10. Слід урахувати ту ситуацію, що практично усі господарства населення вичерпали свої потенційні можливості технологічно забезпечити інтенсивне наращування обсягів виробництва якісної тваринницької продукції, особливо молочної. А тому для виробництва якісної і конкурентоспроможної молочної продукції доцільно забезпечити функціонування у кожному регіоні сільськогосподарських обслуговуючих молочних кооперативів (СОМК), які повинні створюватися й існувати на принципах об'єднання низки господарств населення з подальшим розширенням можливостей їхньої основної діяльності та взаємодії з молокопереробними підприємствами. Пропоновані СОМК можуть в подальшому стати базою для поглибленої переробки молока в інноваційні молочні продукти, що знайдуть широкий попит у населення. Ефективна робота СОМК полягає в машинному доїнні безпосередньо на території кооперативу, а не в приватних домогосподарствах, що дасть змогу покращити якісні характеристики продукції, і, як наслідок, підвищить добробут селян, сприятиме розширенню джерел їхніх доходів, створенню нових робочих місць та розвитку сільських територій.

11. Встановлено, що однією з форм організації виробничої діяльності тваринницьких підприємств є кластерні об'єднання, які забезпечують їхній розвиток на основі модернізаційних та інноваційних змін. Необхідно розгорнути процес створення молочних кластерів, які сприятимуть ефективному функціонуванню підприємств молочного спрямування, активізації інтеграційних процесів у тваринництві, покращенню інноваційних і моніторингових процесів, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності виробленої у середовищі кластера тваринницької продукції та рівня продовольчої безпеки країни. Учасникам кластеру пропонується розглядати питання, пов'язані з концентрацією виробництва молочної сировини і переробних потужностей, задоволенням потреб населення у молочних продуктах, можливостями виробництва високоякісної і екологічно чистої молочної продукції, визначенням ринків її збуту та їхнім територіальним розміщенням. У рамках кластера повинні бути сформовані системи зв'язків, які забезпечать координацію спільної діяльності господарств, працівників і різних учасників кооперації (підприємств, бізнес-працівників галузі, громадських структур, домогосподарств і ін.), концентрацію виробництва тваринницької продукції та її реалізацію на внутрішньому і зовнішньому ринках. Особливу увагу слід надати моделі кластера з виділенням окремих підкластерних формувань, що забезпечують виробництво м'ясної і молочної продукції.

12. Вважаємо, що для забезпечення подальшого розвитку тваринництва доцільно урахувати пріоритетні напрями проведення економічної модернізації,

у якості яких виступають кардинальні і структурні трансформаційні зміни (якісні перетворення у системі функціонування і управління підгалузями тваринництва), які сприятимуть розробці нових і удосконаленню існуючих елементів механізму модернізації та їхньої взаємодії при забезпеченні ефективного розвитку тваринництва. Пропонуються найважливіші напрями активізації економічної модернізації і розвитку галузі тваринництва, серед яких важливе місце відводиться відновленню роботи, модернізації середніх і малих тваринницьких ферм та комплексів сучасного типу, які спроможні забезпечити поступове нарощування якісного складу тварин і птиці, підвищення їхньої продуктивності та інтенсивне застосування сучасних технологій утримання, використання і годівлі сільськогосподарських тварин. Ефективність виробництва продукції тваринництва буде залежати від удосконалення принципів цінової політики та системи моніторингу цін на тваринницьку продукцію, формування системи кормовиробництва і оптимальних раціонів годівлі сільськогосподарських тварин та птиці, налагодження селекційно-племінної роботи, організації мотиваційної діяльності та створення необхідних умов для забезпечення тваринництва висококваліфікованими спеціалістами, здатними забезпечити проведення модернізаційних змін на тваринницьких підприємствах країни.

СПИСОК ОСНОВНИХ ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Монографії та навчальні посібники

1. Лаврук В.В. Економічна модернізація тваринництва як умова продовольчого забезпечення населення України : монографія. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2017. 412 с. (23,95 д.а.).
2. Лаврук О.В., Лаврук В.В. Мотиваційний механізм розвитку аграрних підприємств : монографія. Кам'янець-Подільський : ПП "Медобори-2006", 2015. 264 с. *Особистий внесок автора: обґрунтовується стан забезпечення аграрних підприємств виробничими ресурсами та генетичним потенціалом сільськогосподарських тварин, досліджується рівень їхнього використання, виробництва продукції та ефективного розвитку аграрних підприємств (1,15 д.а.).*
3. Лаврук В.В. Обґрунтування прийнятих рішень проектування механізованих технологічних процесів у тваринництві : навчальний посібник [Бендера І.М., Лаврук В.П., Єрмаков С.В., Дуганець В.І., Лаврук В.В. та ін.] / за ред. І.М. Бендери, В.П. Лаврука. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2011 р. С. 381-404. *Особистий внесок автора: запропоновано підхід до обґрунтування технологічних, технічних і економічних рішень при проведенні модернізації тваринництва; виявлено чинники, що впливають на обсяги залучення інвестицій, та визначено джерела інвестування модернізаційних процесів (1,87 д.а.).*

Статті в закордонних виданнях

4. Lavruk V.V. Formation of technical upgrading for agri-food animal production / V.V. Lavruk // News of Science and Education. Science and Education Ltd, Sheffield, UK. № 17 (41). 2016. С. 20-26.

5. Lavruk V.V. Forming of production economic modernization model as a condition for the food provision of Ukraine population / V.V. Lavruk // Научно-теоретический и практический журнал (Оралдын Ғылым Жаршысы). Серия: Экономические науки, Государственное управление. – №25 (156). 2016. С. 39-45.

6. Lavruk V.V. The role of monitoring in the strategy of economic modernization of production implementation / V.V. Lavruk // Przemysl, Nauka i studia, NR 18 (149). 2016. С. 37-43.

7. Lavruk V.V. Cluster approach to forming of production strategic modernization / V.V. Lavruk // Stredoevropsky vestnik pro vedu a vyzkum. Central European Journal for Science and Research. Ekonomické Vedy. Praha. Publishing house Education and Science, №13 (26). 2016. С. 73-79.

**Статті у наукових фахових виданнях України та виданнях,
внесених до міжнародних наукометричних баз даних**

8. Лаврук В.В. Формування інноваційної політики аграрних підприємств. Збірник наукових праць Уманського державного аграрного університету. “Економіка”. Вип.71. Ч.2. 2009. С. 143-151 (0,49 друк. арк.).

9. Лаврук В.В. Розвиток та інвестування сільськогосподарського виробництва України. Економіка АПК. 2010. №2. С. 88-95 [видання включене в міжнародні наукометричні бази: РІНЦ, AGRIS, American Economic Association, EBSCO Publishing, Ulrich's Periodicals Directory USA, Index Copernicus, Google Scholar] (0,68 друк. арк.).

10. Лаврук В.В. Інвестування інноваційної діяльності аграрних підприємств Хмельниччини. Збірник наукових праць ПДАТУ. Кам'янець-Подільський: 2011. Вип.19. С. 140-148 [видання включене в міжнародні наукометричні бази: РІНЦ, Citefactor, ResearchBible, Google Scholar, MIAR] (0,67 друк. арк.).

11. Лаврук В.В. Створення та впровадження управлінських інноваційних інформаційних систем на аграрних підприємствах. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Вип. 3. Т.1. Економічні науки, Полтава: ПДАА, 2011. С. 160-167 (0,94 друк. арк.).

12. Лаврук В.В. Перспективи інвестування агропромислового виробництва в умовах інноваційного розвитку. Збірник наукових праць ПДАТУ. Вип. 20. Кам'янець-Подільський, 2012. С. 132-141 [видання включене в міжнародні наукометричні бази: РІНЦ, Citefactor, ResearchBible, Google Scholar, MIAR] (1,05 друк. арк.).

13. Лаврук В.В. Фінансова стійкість аграрних підприємств. Збірник наукових праць ПДАТУ. Вип. 21. Кам'янець-Подільський, 2013. С. 127-131 [видання включене в міжнародні наукометричні бази: РІНЦ, Citefactor, ResearchBible, Google Scholar, MIAR] (0,4 друк. арк.).

14. Лаврук В.В. Лізинг та його роль у відтворенні основних засобів аграрних підприємств. Збірник наукових праць ПДАТУ. Вип. 20, Т.2. Кам'янець-Подільський, 2012. С. 185-188 [видання включене в міжнародні наукометричні бази: РІНЦ, Citefactor, ResearchBible, Google Scholar, MIAR] (0,48 друк. арк.).

15. Лаврук В.В., Лаврук О.С. Управління мотивацією інноваційної діяльності. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. ґжицького. 2012. Т. 14, №1(1). С. 396-400. *Особистий внесок*

автора: досліджено теоретичні та практичні проблеми управління мотивацією інноваційної діяльності підприємств в сучасних умовах господарювання [видання включене в міжнародну наукометричну базу Google Scholar] (0,38 д.а.).

16. Лаврук В.В. Теоретико-методологічні підходи до дослідження модернізаційних економічних процесів. Збірник наукових праць ПДАТУ. Вип. 23. Кам'янець-Подільський, 2015. С. 78-88 [видання включене в міжнародні наукометричні бази: PИHЦ, Citefactor, ResearchBible, Google Scholar, MIAR] (0,91 друк. арк.).

17. Лаврук В.В. Соціальні аспекти економічної модернізації тваринництва, як складова державної агропродовольчої політики. Науковий вісник академії муніципального управління. Серія "Економіка". Вип. 1-2. 2015. С. 72-81 [видання включене в міжнародну наукометричну базу Google Scholar] (0,86 друк. арк.).

18. Лаврук В.В. Модернізація тваринництва як умова продовольчого забезпечення населення України. Економіка АПК. №12. 2016. С. 43-50 [видання включене в міжнародні наукометричні бази: PИHЦ, AGRIS, American Economic Association, EBSCO Publishing, Ulrich's Periodicals Directory USA, Index Copernicus, Google Scholar] (0,92 друк. арк.).

19. Лаврук В.В. Техніко-технологічне переоснащення тваринництва України. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. Вип. 25. – Кам'янець-Подільський, 2017. С. 154-164 [видання включене в міжнародні наукометричні бази: PИHЦ, Citefactor, ResearchBible, Google Scholar, MIAR, General Impact Factor (GIF), Directory of Research Journals Indexing (DRJI), Polish Scholarly Bibliography (PBN)] (0,82 друк. арк.).

20. Лаврук В.В. Фінансове забезпечення економічної модернізації і розвитку тваринництва аграрних підприємств. Економіка та суспільство. Електронне фахове видання. Мукачівський державний університет. 2017. №9. С. 270-275. Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua> [видання включене в міжнародну наукометричну базу Index Copernicus] (0,64 друк. арк.).

21. Лаврук В.В. Інвестиційна підтримка економічної модернізації тваринництва. Інноваційна економіка. 2017. № 3-4 (68). С. 33-39 [видання включене в міжнародні наукометричні бази: PИHЦ, Index Copernicus] (0,77 друк. арк.).

22. Лаврук В.В. Державна підтримка модернізації галузі тваринництва. Сталий розвиток економіки. 2017. № 2'2017 [35]. С. 18-25 [видання включене в міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus Journals Master List] (0,86 друк. арк.).

23. Лаврук В.В. Кормовиробництво як складова механізму економічної модернізації тваринництва. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. № 14. С. 38-48 [видання включене в міжнародну наукометричну базу Index Copernicus Journals Master List] (0,55 друк. арк.).

24. Лаврук В.В. Економічна модернізація тваринництва як основна передумова його ефективного розвитку. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 12. С. 34-38 [видання включене в міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar, Scientific Indexing Services] (0,87 друк. арк.).

25. Лаврук В.В. Оцінка виробництва та споживання населенням продукції тваринництва. Економіка та держава. 2017. № 6. С. 72-74 [видання включене в міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar, Scientific Indexing Services] (0,66 друк. арк.).

26. Лаврук В.В. Технологічні процеси у виробництві продукції. Агросвіт. 2017. № 3. С. 15-20 [видання включене в міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar, Scientific Indexing Services] (0,71 друк. арк.).

27. Лаврук В.В. Суть і етапи розвитку модернізаційних процесів та їх роль у економіці тваринництва. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Серія "Економічні науки". Вип. I-II (65-66). Чернівці. ЧТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 280-288 [видання включене в міжнародні наукометричні бази РІНЦ, UlrichsWeb Global Serials Directory (ProQuest), Index Copernicus, Google Scholar] (0,67 друк. арк.).

28. Лаврук В.В. Особливості та структуризація економічної модернізації тваринництва. Наукові праці МАУП. Серія "Економічні науки". 2017. Вип. 2 (53). С. 35-42 [видання включене в наукометричну базу Scopus] (0,56 д. арк.).

29. Лаврук В.В. Роль економічної модернізації у розвитку тваринництва. Агросвіт. 2017. № 13. С. 9-13. [видання включене в міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar, Scientific Indexing Services] (0,65 друк. арк.).

Матеріали конференцій та інші видання

30. Лаврук В.В. Формування інноваційної політики аграрних підприємств. Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції 5-6 червня 2009 р. Умань, 2009. С. 230-231 (0,15 друк. арк.).

31. Лаврук В.В. Етапи управління інноваційною діяльністю в агропромисловому виробництві. Розвиток аграрного виробництва в умовах світової фінансово-економічної кризи / редкол. П.Т. Саблук та ін.: міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених (у заочній формі). К.: ННЦ ІАЕ, 2009. С. 359-362 (0,2 друк. арк.).

32. Лаврук В.В. Інноваційні і інвестиційні стратегії як інструменти підвищення агропромислових кластерів. Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу: міжнар. наук.- прак. конф. К.: КНЕУ, 2010. С. 243-245 (0,2 друк. арк.).

33. Лаврук В.В. Формування аграрної економіки інноваційного типу. Проблеми економіки підприємств в сучасних умовах: тези доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф., 13-14 травня 2010 р. К.: НУХТ, 2010. Част. 3. С. 27 (0,1 друк. арк.).

34. Лаврук В.В. Інноваційно-інформаційні технології в навчальному процесі. Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції. Кам'янець-Подільський. 2010. С. 163-166 (0,21 друк. арк.).

35. Лаврук В.В. Фінансове забезпечення виробничого потенціалу сільського господарства. Тринадцяті річні збори членів Конгресу "Інституціональні засади трансформацій в аграрні сфері" ННЦ "Інститут аграрної економіки", Київ. 2011. С. 125-126 (0,14 друк. арк.).

36. Лаврук В.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених “Ольвійський форум-2013 : Світова криза: прояви, наслідки, шляхи подолання” 24-26 травня 2013 р. Миколаїв-Коблево. С. 57-59 (0,19 друк. арк.).

37. Лаврук В.В., Лаврук О.В. Трансформаційні процеси у розвитку тваринництва. Національне виробництво й економіка в умовах реформування: стан і перспективи інноваційного розвитку та міжрегіональної інтеграції : збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції 28 жовтня 2016 р. Тернопіль : Крок, 2016. С. 207-209 (0,2 друк. арк.).

38. Лаврук В.В. Формування системи технічного переоснащення тваринництва сільськогосподарських підприємств України. Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку : збірник наукових праць XXIX Всеукраїнської наукової інтернет-конференції 26 січня 2017 р. Державний вищий навчальний заклад “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди“. Переяслав-Хмельницький. 2017. №29. С. 273-275 (0,14 друк. арк.).

39. Лаврук В.В. Стратегія економічної модернізації тваринництва та її роль у розвитку аграрних підприємств. Мультидисциплінарні академічні дослідження і глобальні інновації: гуманітарні та соціальні науки» (MARGINSS 2017) : збірник наукових праць III Міжнародної науково-практичної е-конференції. Секція: Економіка та управління національним господарством. Київський НЛУ. 2017. С. 174-179 (0,31 друк. арк.).

40. Лаврук В.В. Фінансове забезпечення економічної модернізації тваринництва. “Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень” : збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції 6 квітня 2017 р. Львівський торговельно-економічний університет. Львів. 2017. С. 147-149 (0,17 друк. арк.).

41. Лаврук В.В. Особливості економічної модернізації тваринництва. Аграрна наука та освіта Поділля: збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції 14-16 березня 2017 р. Кам'янець-Подільський. 2017. С. 205-206 (0,14 друк. арк.).

42. Лаврук В.В. Моніторинг ринку тваринницької продукції. Сучасні шляхи стабілізації фінансово-економічного стану країни : збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції 26-27 травня 2017 р. Львівська економічна фундація. Львів. 2017. С. 31-34 (0,16 друк. арк.).

43. Лаврук В.В. Роль кластерів в розвитку та модернізації тваринництва. Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку: матеріали XXXII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 24 травня 2017 р. Державний вищий навчальний заклад “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди“. Хмельницький. 2017. С. 221-223 (0,14 друк. арк.).

44. Лаврук В.В. Модернізаційно-інноваційний потенціал розвитку тваринництва. Сучасний фундамент розвитку національної економіки : матеріали

міжнародної науково-практичної конференції 2-3 червня 2017 р. Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського. Київ. 2017. С.70-73 (0,24 друк. арк.).

45. Лаврук В.В. Стратегічні напрями модернізації галузі тваринництва. Актуальні проблеми аграрної економіки: теорія, практика, стратегія : зб. тез Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 45-річчю економічного факультету ПДАТУ. 12-13 жовтня 2017 р. Кам'янець-Подільський. Аксіома, 2017. С.182-185 (0,18 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Лаврук В.В. Економічна модернізація тваринництва як умова продовольчого забезпечення населення України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством (08–Економічні науки). – Подільський державний аграрно-технічний університет Міністерства освіти і науки України, 2018.

У дисертаційній роботі сформульовано сутність поняття економічної модернізації та виділено основні проблеми, що перешкоджають її проведенню у тваринництві. Вказано на необхідність використання методології і методики дослідження організаційно-економічних засад процесу формування стратегії, розробки і реалізації стратегічних програм та важливість техніко-технологічних напрямів проведення економічної модернізації виробничих процесів у тваринництві. Обґрунтовується важливість проведення модернізаційних змін в галузі тваринництва з метою поновлення його матеріально-технічної бази, генетичного потенціалу сільськогосподарських тварин, економії виробничих ресурсів, впровадження прогресивних технологій виробництва тваринницької продукції для забезпечення продовольчої безпеки і зміцнення конкурентних позицій країни на продовольчому ринку.

Проведено оцінку стану, виділено особливості розвитку галузі тваринництва та встановлено, що зростання обсягів виробництва продукції залежить від продуктивних можливостей тварин, покращення утримання, організації повноцінної годівлі, проведення модернізації виробничих процесів при мінімальних виробничих і трудових витратах. Доведено, що інтенсивний розвиток тваринництва направлений на повне задоволення потреб населення регіонів в м'ясних і молочних продуктах за рахунок раціонального використання біологічного потенціалу тварин. Все це посилює необхідність розширення обсягів та асортименту інноваційних видів продукції, поліпшення її якісних і екологічних характеристик.

Сформовано підходи до підвищення інноваційної і інвестиційної активності тваринницьких підприємств. Розглянуто стан інвестиційної підтримки модернізації та запровадження сучасних нововведень у тваринництві. Досліджено тенденції і особливості процесу організації фінансового забезпечення модернізації та формування фінансових ресурсів у тваринництві. Доказано необхідність активізації і збільшення розміру державної підтримки та удосконалення методів державного

регулювання економічної модернізації і ефективного розвитку тваринництва. Обґрунтовано доцільність і важливість створення і розвитку сільських обслуговуючих молочних кооперативів та кластерів. Запропоновано структурну схему взаємозв'язку основних складових та елементів механізму економічної модернізації тваринництва, котрий забезпечує його стійкий та ефективний розвиток.

Ключові слова: економічна модернізація, тваринництво, населення, споживання, якість продукції, технології, технологічні процеси, інвестиції, інновації, фінансове забезпечення, державна підтримка, кооператив, кластер, виробництво, ефективність.

АННОТАЦИЯ

Лаврук В.В. Экономическая модернизация животноводства как условие продовольственного обеспечения населения Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством (08–Экономические науки). – Подольский государственный аграрно-технический университет Министерства образования и науки Украины, 2018.

В диссертационной работе на основе обобщения существующих научных разработок сформулировано сущность понятия экономической модернизации и выделены основные проблемы, препятствующие ее проведению в животноводстве. Указано на необходимость увеличения объемов производства различных видов продукции животноводства, направляемых на удовлетворение потребностей населения, проведено сравнение фактических уровней потребления с рекомендованными нормами. Исследовано состояние и особенности развития отрасли животноводства. Установлено, что увеличение объемов производства животноводческой продукции должно происходить путем наращивания поголовья и рационального использования производительных возможностей сельскохозяйственных животных за счет проведения модернизации производственных процессов, улучшения содержания и организации полноценного кормления при минимальных производственных и трудовых затратах.

Обосновывается необходимость проведения модернизационных изменений в области животноводства с целью обновления его материально-технической базы, генетического потенциала сельскохозяйственных животных, экономии производственных ресурсов, внедрения прогрессивных технологий производства животноводческой продукции для обеспечения продовольственной безопасности и укрепления конкурентных позиций страны на продовольственном рынке.

Доказано, что интенсивное развитие животноводства направлено на полное удовлетворение потребностей населения регионов в мясных и молочных продуктах за счет рационального использования генетического потенциала сельскохозяйственных животных. Все это усиливает необходимость расширения объемов и ассортимента инновационных видов продукции, улучшения ее качественных и экологических характеристик.

Определены приоритетные направления в развитии животноводства: интенсификация молочного и мясного скотоводства, внедрение новых технологий содержания и выращивания свиней, разработка систем кормопроизводства и биологической защиты сельскохозяйственных животных, производство инновационных видов животноводческой продукции. Функционирование животноводства базируется также на разработке стратегических мероприятий, лежащих в основе процесса формирования стратегии экономической модернизации, которая является важным толчком для структурных и институциональных преобразований, так как здесь реализуются основные механизмы, принципы и направления приоритетных изменений в размещении, составе отраслевой структуры и развитии животноводства.

Обоснована необходимость проведения экономической модернизации в качестве технико-технологического переоснащения животноводства, которое предусматривает внедрение на фермах машин, механизмов и оборудования отечественных и зарубежных образцов, новейших технологий производства продукции и организационно-управленческих методов, способствующих повышению эффективности производственно-хозяйственной деятельности в животноводстве. Определены основные направления и способы улучшения технико-технологического переоснащения животноводства и эффективного развития животноводческих предприятий.

Исследуются тенденции и особенности процесса организации финансового обеспечения модернизации производственной деятельности животноводческих предприятий. Используются научные подходы к формированию финансовых ресурсов аграрных предприятий. Установлено, что они направляются на восстановление генетического потенциала высокопродуктивных сельскохозяйственных животных, технико-технологическое переоснащение животноводческих ферм и комплексов, производство инновационных видов животноводческой продукции с целью повышения ее конкурентоспособности. Указывается на важность усовершенствования процесса финансового обеспечения экономической модернизации и производственной деятельности животноводческих предприятий.

Обоснована необходимость увеличения размера государственной поддержки при ее формировании и усовершенствовании механизма государственного регулирования проведения экономической модернизации и эффективного развития животноводства. Определены основные направления повышения эффективности государственной поддержки модернизации животноводства: улучшение государственной ценовой политики, содействие развитию рынка животноводческой продукции, усовершенствование технологии ее производства и модернизации производственных процессов на основе инновационных нововведений. Доказано, что в перспективе эффективная модернизация животноводства должна стать необходимым условием его инновационного развития.

Рассмотрено состояние инвестиционного обеспечения модернизации животноводческой отрасли. Указано на важность и необходимость инвестиционной

поддержки экономической модернизации производственных процессов в животноводстве, осуществление которой будет способствовать повышению его конкурентоспособности и увеличению объемов производства всех видов животноводческой продукции. Установлено, что одной из важных условий дальнейшего развития животноводства является сочетание и взаимосвязь инвестиционной и инновационной деятельности за счет увеличения размера вложения денежных средств в современные инновационные технологии и производство инновационных видов животноводческой продукции.

Разработано структурную схему взаимосвязи основных составляющих и элементов механизма экономической модернизации животноводства, который обеспечивает его устойчивое и эффективное развитие. Предложены решения организационно-экономических проблем развития животноводства за счет создания сельских обслуживающих кооперативов, региональных молочных кластеров и активизации модернизационных процессов, что будет способствовать укреплению конкурентных позиций животноводства и повышению экономической эффективности производства качественных видов животноводческой продукции на аграрных предприятиях.

Ключевые слова: экономическая модернизация, животноводство, население, потребление, качество, продукция, технологии, технологические процессы, инвестиции, инновации, финансовое обеспечение, государственная поддержка, кооператив, кластер, источники финансирования, производство, эффективность.

SUMMARY

Lavruk V.V. Economic modernization of animal breeding as a condition for food supply of the population of Ukraine. – Manuscript.

The thesis for a Doctor of Economic Sciences degree, speciality 08.00.03 – Economics and Management of National Economy (08–Economic sciences). – State Agrarian and Engineering University in Podillia, Ministry of Education and Science of Ukraine, 2018.

The essence of economic modernization concept is defined and the main problems that hinder its implementation in animal breeding are highlighted in the thesis. The necessity of using the methodology and methods of organizational and economic principles study in the strategy formation process, development and implementation of strategic programs and the importance of technical and technological directions of production processes economic modernization in animal husbandry are indicated. The thesis grounds the importance of carrying out modernization changes in the field of livestock breeding in order to renew its material and technical base, genetic potential of agricultural animals, saving of productive resources, introduction of advanced technologies for the production of livestock products to ensure food security and strengthen the country's competitive position in the food market.

The estimation of conditions is made, the development peculiarities of livestock sector are highlighted, and it is established that the growth of production volumes depends on productive capacity of animals, management improvement, organization of ultimate nutrition, production processes modernization with minimal production and labor costs.

It is proved that intensive livestock development is aimed at fully satisfying the needs of regions population in meat and dairy products at the expense of rational use of animals biological potential. All these factors increase the need to expand the range and assortment of products innovative types, improve their qualitative and environmental characteristics.

Approaches to raising the innovational and investment activity of livestock enterprises have been formed. The investment support conditions of modernization and introduction of modern innovations in animal breeding are considered. The trends and peculiarities of the process of financial security organization modernization and formation of financial resources in animal husbandry are examined. The necessity of activating and increasing the size of state support and improvement of state regulation methods in economic modernization and effective development of livestock breeding has been proved. The expediency and importance of creating and developing rural dairy cooperatives and clusters are substantiated. The structural scheme of the main components and elements interconnection in the mechanism of livestock economic modernization ensuring its steady and effective development has been proposed.

Keywords: economic modernization, animal breeding, population, consumption, quality of products, technologies, technological processes, investment, innovations, financial support, state support, cooperative, cluster, production, efficiency.

Підписано до друку 02.04.2018.
Формат 60х90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Обл.-вид. арк. 2,50.
Ум. друк.арк. 2,10. Тираж 100 прим. Зам. № 18-04-02.
Віддруковано з оригіналів.

Друк П.П. Зволейко Д.Г.
32300, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський,
вул. Кн. Коріатовичів, 96; тел. (03849) 30620
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
від 31.08.2005 р. серія Д № 2276